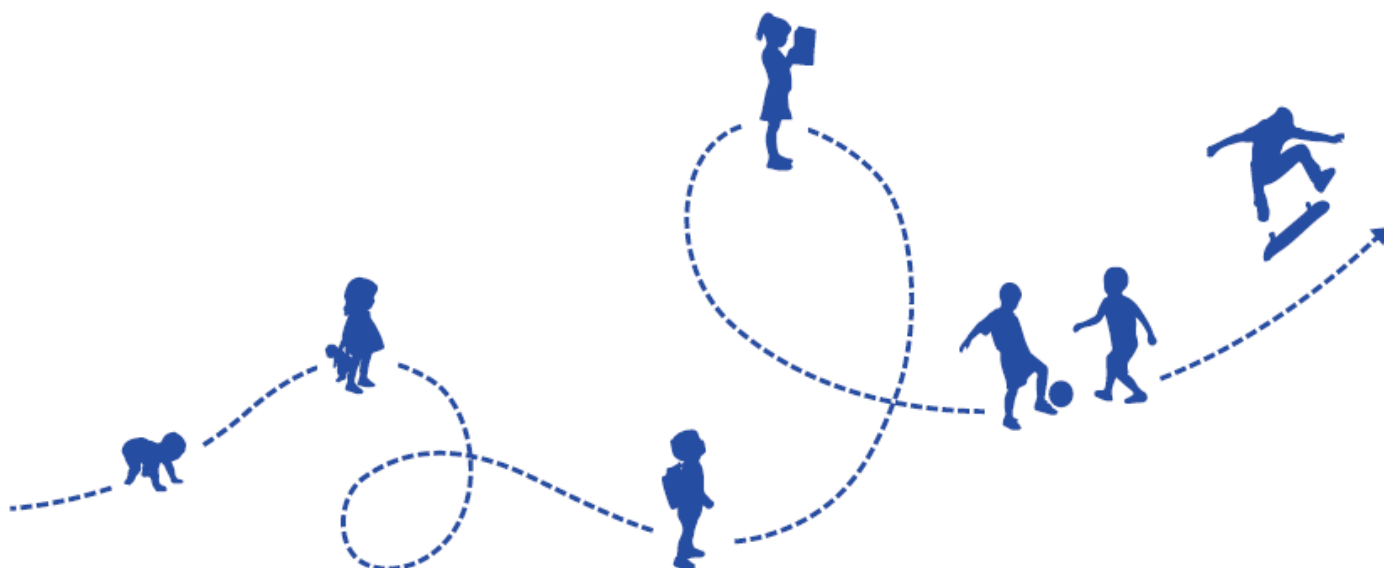

Kondensering af overgange

Pædagogisk ledelse under varslede organisationsændringer

Masterprojekt i pædagogisk ledelse

Navn: Carsten Aude

Studienummer: 20192688

Antal anslag: 119.258

Mastermodul: Pædagogisk ledelse i praksis

Vejleder/eksaminator: Anne-Birgitte Rohwedder

Dato: 21. December 2023

AALBORG UNIVERSITET

Indholdsfortegnelse

Abstratct	1
Indledning	3
Problemformulering.....	4
Specialets opbygning og læsevejledning	5
Kondensering af overgange	7
<i>Afgrænsning af begrebet overgange</i>	<i>13</i>
Kapacitetsopbygning og samskabelse	20
Videnskabsteori og metode.....	26
Empiri og processer i praksis.....	33
<i>Resultater af undersøgelser</i>	<i>34</i>
Analyse og kritik af empiri.....	42
Konklusion	54
Litteraturliste	57
Links	61
Bilag	62

Abstract

This research project explores transitions, focusing on leadership during the shift from daycare and kindergarten to school. The primary goal is to understand and implement the concept of transitions, examining how leaders and key personnel can actively contribute to creating schools that support excellent transitions for children in Syddjurs Municipality.

The researcher, who is transitioning from Aarhus Municipality to Syddjurs Municipality, draws a parallel between organizational transition and the shift from a larger, heavier vehicle to a lighter, more agile one. The study recounts the journey from an upper-grade teacher to a school leader, underscoring the significance of professionals dealing with transitions by emphasizing their role in everyday life and their focus on the core task. Specifically, the emphasis lies in their ability to address practical challenges that arise during transitions. In essence, this involves addressing practical challenges and considering different perspectives.

The methodology is firmly rooted in pragmatism and dialogic action research, with the aim of generating knowledge through continuous questioning, reflection, and improvement. The study unfolds in three phases, encompassing qualitative interviews with diverse stakeholders, including local actors, district leaders, and administrative personnel.

The research unfolds in seven main sections:

- *Introduction:*
- *Transitions - Knowledge to be Acquired*
- *Capacity Building and Co-creation*
- *Methodology*
- *Empirical Data and Processes in Practice*
- *Analysis and Discussion*
- *Conclusion and Contextualization*

The study underscores the importance of examining transitions, challenging divided thinking in leadership, and promoting collaboration for the benefit of future generations. It emphasizes the need for effective leadership from local to national levels to ensure positive outcomes for children's educational journeys. The concept of 'condensation' is introduced

as a metaphor, signifying a phase change where energy is released, aligning with the goal of improving understanding and practices related to transitions.

Research methodology reflects, emphasizing a pragmatic approach that sees knowledge production as deeply embedded in practice. The dialogic action research framework is highlighted for engaging stakeholders, fostering democratic participation, and facilitating positive improvements in educational settings, which, as the study reveals, proves to have many valuable perspectives.

Indledning

Langt de fleste vil være bekendt med, at når man køber en serieproduceret bil, så er det som om, man opdager langt flere bilister med samme bil.

Sådan har det i nogen tid været for mig, at jeg ser "overgange" næsten overalt, hvor jeg færdes professionelt. Der er for mig at se tale om en biologisk analogi, når jeg bruger købet af en serieproduceret bil og laver sammenligningen med "overgange". Analogislutninger efterlader som bekendt ofte nogle spørgsmål om, hvor og hvornår sammenligninger og overensstemmelser ophører.

Til forskel fra det med at observere andre med samme bil, som er simpelt og meget konkret, så har jeg tilladt mig både at botanisere, organisere, overskride sædvanlige udtalt grænser i det kommunale og gået på opdagelse i andres spor og perspektiver på overgange. For at blive i billedet med bilkøb, så søger jeg endda indblik i "andres carporte". Muligvis en kende idiosynkratisk for nogen, men så vil jeg gerne blive i billedet med biler. Det skyldes, at jeg selv under skrivning af masterspeciale er i overgang fra et job i Aarhus Kommune til et job i Syddjurs Kommune. Det at bevæge sig billedligt fra en større og tungere vogn til en lettere og terrængående vogn kan alle sætte sig ind i. Billedet af to organisationer handler også om at fintune det, der er ens ved det "to vogne" og tilpasse kørerstilen.

At få andres øjne på sin kørsel er også ret fint. Både de der sidder og bremser uden at sige så meget og dem der mener at have fundet svaret på hvordan sådan en bil helt nøjagtig skal køres. Der er mange af mit køn der fejlagtig tror det er de bedste bilister. Det er sjældent helt rigtig. Vi kan alle lære noget selv om vi alle er ret enige om, at vi skal vise agtpågivenhed ved fodgængerovergange.

Aktionsstudier kan give mulighed for at bryde med sædvanlige samarbejdsflader, udfordre interne samarbejdsflader og kritisk bede andre forholde sig til normer i egen organisation hvilket i bedste fald kan komme de kommende generationer til gode. I det her tilfælde i Syddjurs Kommune.

Arbejdet ind i problemstillingens relevans i specialet er, at jeg som det fremgår til en start selv, erfarer små sprækker i betragtningerne af, hvad overgange er og hvorledes de håndteres. Det har jeg erfareret fra både tværfaglige kollegaer, fra monofaglige kollegaer og i forskellige organisationer.

Den nysgerrighed gør, at jeg søger ind i en mere traditionel empiri end de opsamlede erfaringer fra forskellige måder at organisere skole på i forskellige kommuner. Jeg ser indledningsvis på international empiri, hvor Brenda Taggerts forskning i excellent arbejde med førskolearbejdet i London/England med et omfattende datamateriale der fylder.

Den samfundsmæssige relevans for masterspecialet har et lokalt perspektiv med mulig afsmittning til et nationalt niveau. For hvis ledelse kan arbejde bare lidt bedre for at sikre de åbenlyse muligheder for bedre overgange, så kan der være gode muligheder for ikke blot bedre markører på output af summative resultater i folkeskolen, men også over tid outcome af de levede liv.

Allerede i anslag til opgaven er der på forsiden brugt ordet kondensering. En hjælp til begrebsanvendelse skal forstås derhen, at kondensering af overgange referer til det fysiske begreb om faseændring, hvor stof som f.eks. gas omdannes til væske. Det er et begreb, der lidt som bil-analogien trækker på et andet videnskabsområde. Når jeg finder, kondensering er et brugbart begreb, så er det fordi, der i masterspecialet også er påtænkt en kondensering hvor der frigives energi. I både kondensering og den proces der er beskrevet ovenfor, skal der en bevægelse til. Den bevægelse der særligt bliver tale om, er i forbindelse med udtræk fra interviewene.

Problemformulering

Min problemformulering for masteropgaven "Kondensering af overgange" lyder:

Hvordan kan begrebet overgange forstås og operationaliseres i forhold til ledelse af overgange fra dagtilbud til skole og hvordan kan pædagogiske ledere og nøglepersoner mere specifikt inddrages i kapacitetsopbygning for at skabe excellente overgange for børn i Syddjurs Kommune.

I forlængelse af problemformuleringen afgrænses brugen af ordet excellent:

Excellent som begreb er allerede blevet brugt i indledningen. Excellent tager udgangspunkt i reference til bogen: "Barns övergångar" (Lillvist & Wilder, pp. 138-139, 2019), der angiver,

at excellente overgange er samarbejde om bedre overgange for grænseoverskridende aktiviteter med både ressourcer og kundskaber. Det understreges også, at samarbejde kan føre så vidt, at ens vurderinger og normer forandres.

Ordet excellent i sig selv refererer til det at frembringe fremragende, fortræffelige og pragtfulde overgange. I masterspecialets sammenhæng er excellent et samarbejde, der løfter kvaliteten af overgange for børn fra dagtilbud til skole trods pædagogiske-, organisatoriske- og ressourcemæssige grænser.

Specialets opbygning og læsevejledning

Masterspecialet falder i 7 overordnede dele. For hver del bygges der op til en samlet skriftlig fremstilling af masterspecialet under masteruddannelsen i læreprocesser med specialisering i pædagogisk ledelse på Aalborg Universitet.

Indledningen indkredser problemfeltet og der motiveres for at tage fat om at skabe sammenhænge i det flygtige begreb overgange. Samtidig sættes specialet ind i konteksten skoleledelse.

Del 2 behandler overgange på forskellige niveauer for at håndtere dels overgange som begreb og som specifik indgang til kvalificering og afgrænsning af indsatser.

Det erfaringsbaserede arbejde betones i afsnittet, hvor der trækkes på både kvantitative og kvalitative data fra overgange fra interviewerens erfaringsunivers. Der arbejdes med nødvendigheden af at etablere nye datasæt i forhold til pædagogisk ledelse. Alle data ligger op til senere refleksioner og skal som sådan bidrage til pædagogiske refleksioner og et forventet ledelsesløft.

Efter behandling af overgange som flydende begreb, eksemplificeret veje for hvordan man kan få greb om overgange – og også stille sig kritisk overfor brug af data. Der ses i del 3 på, hvorledes de teoretiske forudsætninger for kapacitetsopbygning og samskabelse kan udfoldes for få bedre overgange.

Her drages man som læser ind i begreber som professionel læring, professionel kapital, dialogisk aktionsforskning og didaktisk ledelse. Målet med afsnittet er som antydnet at løfte læseren ind i nogle af de perspektiver der kan være for at sikre kapacitetsopbygning og samskabelse, der kan styrke overgange i Syddjurs Kommune.

Under del 4 udfolder jeg mit videnskabsteoretiske perspektiv som udgangspunkt for valg af metode. Som det også fremgår af indledningen, så skal en tilgang til overgange kunne kvalificeres i praksis og det gøres igennem de forståelser, der er i organisationen.

Fænomenet overgange afsøger jeg generelt og jeg vil skrive mig ind i en pragmatisk tilgang til overgange.

Den videnskabsteoretiske tilgang, samt analysen af overgange som begreb og kapacitetsopbygning til arbejdet med overgange stilles hypotetisk op, for i de næste dele af opgaven at kunne lave kommunikative spor til både del 2 og 3. Det medfører også, at der i del 4 peges på nogle metoder, der kan håndtere dataopsamling.

Der analyseres i del 5 på de data, der er en del af skoleledelsens praksis. Hensigten med interview er at skabe et fundament mhp. at kunne indkredse begrebet overgange.

Læseren vil se at det handler om at sætte både individuelle og gruppeinterview ind i en meningsgivende sammenhæng. En omfattende samlet empiri og bærende data i dette masterspeciale gør at der kan trækkes citater fra interview og reflektivt arbejdes med fortættede ledetråde til udtræk i displays.

Sekundære data indhentet før jobskifte til Syddjurs Kommune indgår som en del af erfaringstransitionen. De sekundære data kommer på den måde til at stå som et vidnesbyrd om, at overgange er vigtige og at der bør samproduceres mellem de professionelle. Der relateres til praksisviden om overgange på to planer. Dels refereres der til ikke tidligere offentliggjorte data og påvirkning af overgange, som er afledt af den måde, Aarhus Kommune forvalter bl.a. flytning af to-sprogede rundt i Aarhus samt hvorledes, der lokalt i overgangen af to-sprogede kan være viden at hente.

Ud over den nævnte empiri trækkes referencer til mødereferater om overgange i Syddjurs. Micro dataene; materialer fra andre skoler om overgange, forskningsdata og fagligt set sammenhængsskabende data tænkes ind i forlængelse af foranstående. Det gøres bl.a. ud fra den tese, at skoleledelser og chefer i kommuner med fordel bør gøre en dyd ud af arbejdet med overgange. Det nævnte kvantitative materiale er sekundært, men bruges for afsøgning af, om eksempler kan bruges i feedback-materiale mellem niveauerne.

Endelig foreligger der et interview med forvaltningsenheden, der varetager de politiske indstillinger og sagsange om overgange i Syddjurs. I forhold til sidstnævnte interview indgår viden om politisk sagsbehandling af distriktsledelse på flere niveauer og referencer til

Syddjurs Kommunes Familie- børne- og læringspolitik 2023 – 2026. I masterspecialets sidste interview indgår et tillægsspørgsmål til forvaltningsniveau om, hvad de fra deres perspektiv finder, er forskellen på at være skoleleder og distriktsleder.

Analysen tager udgangspunkt i data fra al indsamlet empiri jf. del 5.

I analysen opdeles data på 3 niveauer:

- Data fra interviews,
- Eksterne data hentet uden for kommunen, og
- Data hentet fra materialer fra interne kollegaer, referater og politikker.

Opdelingen har til hensigt at skærpe opmærksomheden på, hvor der er behov for at etablere et vidensløft, og i givet fald kompetenceudvikling i et 0-18 års perspektiv. Læringsledelse bliver derfor en del af diskussionen.

Omdrejningspunktet for analyse og diskussion peger mod at se på, hvordan der i højere grad mellem den traditionelle organisationsforståelse i dagtilbud og skole i et skoledistrikt kan skabes stærkere professionelle læringsfællesskaber.

De to fundamentale spørgsmål i masterspecialet besvares; Hvordan kan begrebet overgange forstås og operationaliseres i forhold til ledelse af overgange fra dagtilbud til skole? Og hvordan kan pædagogiske ledere og nøglepersoner mere specifikt inddrages i kapacitetsopbygning for at skabe excellente overgange for børn i Syddjurs Kommune.

Læseren vil forhåbentlig sidde med en eksplorativ oplevelse; fra en modellering af det kendte hen over det ukendte for i del 7 at kunne bidrage til en diskussion på et højere niveau.

Kondensering af overgange

Kondensering, også kaldet fortætning, omhandler overgange i kommunale regi og er herunder besøgt på hjemmesider. Her er måske snarere tale om greb, som informanter kan referere til, og ledere kan gøre brugbare.

I Syddjurs Kommune er der fokus på [de gode overgange](#) (Syddjurs Kommune, u.å.), Som det fremgår på kommunens hjemmeside, arbejdes der med tre fokuserede tilgange til overgange: 1) Klar til læring, 2) Sprog og sprogvurdering, og 3) Tidlig Opsporing og Indsats. I forhold til "Klar til læring" defineres seks områder: Automatisering, Behovsudsættelse, Gode omgangsformer, Nysgerrighed, Robusthed og Vedholdenhed. For hvert af de seks områder

defineres aldersbetingede aspekter, og der gives aldersspecifikke eksempler til både forældre og fagpersoner. Der henvises også til små læringsvideoer.

I Aarhus Kommune anvendes retningslinjer på en lidt anden måde; [samarbejde mellem dagtilbud, fritidstilbud og skole](#) (Børne og Unge, Århus Kommune. 2018). I Syddjurs Kommune er der ét opsummerende [dokument](#) (Syddjurs Kommune, u.å.) på én side for, hvorledes de forskellige områder og fagpersoner i 0 – 6 års områder arbejder sammen om overgange, mens der i Aarhus Kommune arbejdes med en gennemgående grafisk tråd hver gang overgange i retningslinjer eller politikker er nævnt.

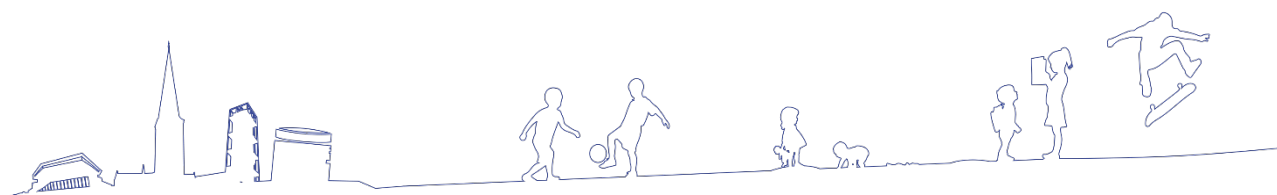

Illustration 1: Sammenhænge i børns liv illustreret af Aarhus Kommunes Børn og Unge Magistrats Kommunikationsafdeling

Det er to meget forskellige kommuner med forskellig tyngde på det politiske og administrative niveau. Selv om vi ved, at der i Aarhus Kommune er flere udsatte børn og unge (Bilag 2: Udsathed i Danmark), kan den tungere hjemmeside med systematik næppe være det eneste svar på den store forskel, der er på mængden af administrativt stillads.

Almene betragtninger på overgange

Den administrative tyngde til trods bemærkes det, at Aarhus Kommunes illustrative måde at håndtere både leg, bybillede, fritid og læringssituationer er i fokus. Illustrationerne minder lidt om musik, hvor mellemrummet, pauserne, udgør en del af musikstykket. Dette aspekt er blevet integreret i nærværende masterspeciale. Først og fremmest er der indledende overvejelser om, hvad overgange er. Dette er forsøgt illustreret i opgavens første bilag (bilag 1), der ligesom i musik, anvendes til at skabe pauser. Først og fremmest er der indledende overvejelser om hvad overgange er.

Det interessante er ikke, om sproget for overgange sætter spor ind i den pædagogiske kontekst, men om de medarbejdere, der arbejder med overgange, kan arbejde mod fælles forståelser og indsatser for den gode overgang.

I sidstnævnte punkt er der tale om f.eks. brobygning som værktøj. Brobygning er et synonym for forberedelse til overgang og til at starte et nyt sted. Overgange kan illustreres på forskellige måder. Der er mange måder at indlede en samtale om overgange og om livstråde for børn.

Paradokset med overgange

I skolens kontekst finder vi, at nødvendigheden af at tilpasse sig læringsmiljøer og tage hensyn til den enkelte mest populært beskrives i princippet om undervisningsdifferentiering (EVA & Undervisningsministeriet 2017). Dette princip er på mange måder individuelt, men handler samtidig om rummelighed i fællesskaber. I sin essens er der en parallelitet til arbejdet med overgange, og der opstår et paradoks i skoleledelsen. Forstået på den måde, at det, når det kommer til sagen, handler både om individets overgang og om skabelsen af tilpassede overgange med tilstrækkelig udfordring for alle.

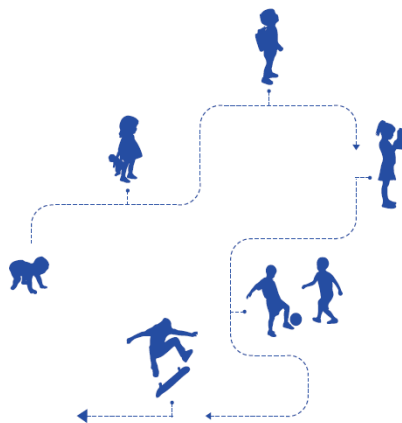

Illustration 2: På vej sammen og hver for sig

Jeg argumenterer her for, at overgange ikke kun relaterer sig til de ovennævnte to spor: individuelt og et fællesspor (se illustration 2). I masterspecialet ønsker jeg, at man i takt med at overgange specialiseres kan drage egne konklusioner om, at der i pædagogisk ledelse skal arbejdes både generelt med overgange, men også med nedslag i overgangene. De mangfoldige tilgange udfordres igennem specialet, og der forventes at kunne udrulles en systematik qua empirien. En empiri der forventelig samtidig giver bud på variationer og niveauer af overgange.

Børne- og elevperspektivet på overgange behandles ikke direkte i specialet. Ofte ser vi som skolefolk nok desværre kun børn deltage mere perifert, som f.eks. i et program for et informationsmøde før indskrivning til tidlig skolestart. Det er både god stil og effektivt i pædagogisk arbejde at arbejde systematisk med data fra elevinterviews. Inddragelse af elever har potentialet for ledelsesfilosofi at arbejde med, hvad der bidrager til gode overgange igennem en skoletid (mergel).

I forlængelse heraf ved jeg, at forbedringer ifølge elevinterviews om overgange fra 5. til 6. klasse med fordel kan være med til at modne både børn og forældre i forhold til ændringer i strukturer – fra indskoling og mellemtrin til udskoling. Børnenes stemmer i evalueringen udgør et væsentligt element til etablering af gode overgange.

Det er også vigtigt at udforske, hvilke forskellige elevperspektiver der eksisterer hos de professionelle, da disse vil afspejle sig i vidt forskellige pædagogiske opdragelsestanker (Sunesen & Christoffersen, pp.35-46, 2021). Vurderingen af, om et barn er handlekompetent, har sit udspring i institutionel forståelse og menneskesyn. En fælleskabende didaktik har således sit udspring i at udforske personalets ståsteder.

Erfaringer med overgange fra børnehave til SFO og skole.

Overgangen fra førskolebarn til skolebarn bliver den overgang, der vil blive refereret mest til i masterspecialet. Når interviewer har skolebaggrund, har informanterne decideret svært ved at abstrahere fra skolen.

Illustration 3: Overgangen fra førskolebarn til skolebarn er ikke én-til-én-proces

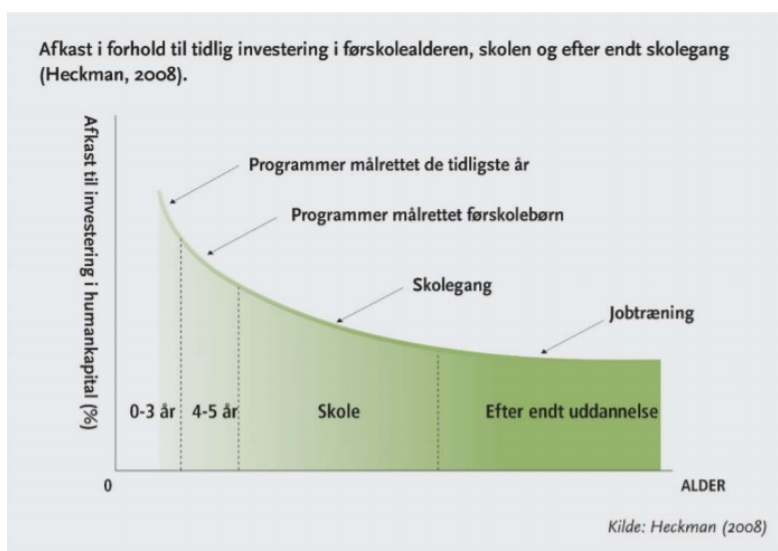
Den politisk ledet organisation er et underliggende tema for masterspecialet, hvor den offentlige debat skærper udfordringer og markerer forskellige styringsparadigmer for overgange på flere niveauer. Pædagogisk ledelse handler dermed også indirekte om at håndtere den offentlige debat kommunikativt og at skoleledelser nødvendigvis skal tilegne sig data indenfor skoleområdet på niveau med både forvaltning og politikere for at kunne lede kvalitativt i mellemrummet.

Læringssamtalen handler om, hvordan der kan arbejdes kvalitativt med overgange. Erfaringerne fra Aarhus er, at der kan arbejdes mod en dataorienteret retning, men også at arbejdet skal understøttes af ledelse (Bilag 5: Sådan klarer børnene sig fra forskellige dagtilbud i skoledistriktet). I forhold til de data er der også variationer. Et eksempel på det er, at de tosprogede piger klarede sig bedre end gennemsnittet af det samlede antal piger og drenge. Det kunne tyde på, at den gode ledelse skal på opdagelse både tværfagligt og kulturelt. Disse data lægger op til yderligere undersøgelse hos aktører og ledere for at forstå, hvad der understøtter børn og unge i deres overgange.

Med baggrund i ovenstående indledning til masterspecialet og ikke mindst sidste afsnits kondensering af overgange og udfordringer for udsatte, eksemplificeret ved specifikt tosprogsbørn i en Aarhus-kontekst, så skal vi i næste afsnit se på den tidlige indsats.

Tidlig indsats og professionel dialog

Begrebsafklaringen er vigtig i afsøgningen af overgange. Jeg vil dog indlede et helt andet sted, nemlig der, hvor der historisk har været mest politisk bevågenhed om tidlig indsats. Særligt er Heckmann (Heckmann J., 2008) ophavsmand til et samfundsmæssigt perspektiv på tidlig indsats med det, der senere er kaldt Heckmann-kurven. En populær fremstilling, der har givet et boost til det forebyggende arbejde og ikke mindst til dagtilbudsområdet. Det er samtidig en fremstilling, der udtrykker, at der er forskningsmæssigt belæg for at sætte ind med tidlige indsatser (Ringsmose & Svindt, pp.20, 2019).

Figur 1: Heckmann-kurven – fra politisk behandling i Aarhus Kommune 2017, [link](#)

Kurven illustrerer det øgede udbytte, som børn og unge vil opleve ved, at der investeres tidligt. Jeg vil i de næste afsnit komme ind på forskningsmæssige belæg, der understøtter og som kan kvalificere den pædagogiske ledelse af overgange.

Hvad peger forskningen på, der kvalificerer overgange?

I det til dato dyreste og mest omfangsrige forskningsprojekt på dagtilbudsområdet – EPPSE-projektet er konklusionen klar: Høj kvalitet i dagtilbud skaber en varig effekt hos børnene og de unge. En effekt, der kan spores selv 10 år efter, at børnene har forladt dagtilbuddet. I pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet bliver børnene mere robuste, besidder flere sociale kompetencer og har bedre forudsætninger for at læse og lære, blandt andet som følge af en bedre koncentrationsevne (Sylvia, K. et. al., 2014).

Det bliver, i betragtning af viden om effekter i højt præsterende dagtilbud, vigtigt for skoleområdet at være med til at gøre dagtilbudsområdet endnu bedre. Da vi ved fra forskning (Hattie, J., 2013), at betydningen af feedback og formativ evaluering er helt centralt for læring, skal der arbejdes sammen med dagtilbudsområdet om at kvalificere overgange, så der blandt andet via effektfulde påvirkningsfaktorer kan fremmes højere præstationer. Vi ved fra synlig læring, at der ved et elevcentreret fokus højnes en effekt. Vi ved, at forskellige programpåvirkninger kan rangeres og være med til at fremme mere bevidste ledelsesvalg og sætte gang i mere målrettet udvikling af læring. John Hatties metastudier er meget omdiskuteret, men er blandt andet baseret på 240 millioner elever.

Særligt høje effekter opnås ved, at vi ser på "Udvikling af høje forventninger" (1,44), "Formativ evaluering" (0,90) og på "Hvordan man giver bedre feedback" (0,75). Effektstørrelserne er tallene angivet i parentes (Hattie, J., pp. 295, 2013). Effektstørrelserne på omkring 150 effekter udtrykker, at så snart de er over 0,40, så er de referencepunkter. Skoleledelse rangeres som nummer 73 på listen og har en effektstørrelse på 0,39, hvilket er udtryk for en middel klassifikation. Imens de nævnte størrelser rangeres henholdsvis 1, 4 og 10 på ranglisten.

Syntesen i synlig læring er, at undervisere og pædagoger ser sig selv som evaluators af deres egen virkning og som forandringsagender. Tanken er, at pædagoger og lærere på den baggrund naturligt vil søge feedback for virkning. Når denne logik følges, så ansporer det til, at der i arbejdet med overgange skal fremkaldes dialog om:

- a) hvor der er udfordringer i overgange
- b) der er høje forventninger

- c) vi igennem fejl kan lære noget
- d) der i samarbejdet er en optagethed af læringens sprog
- e) læringens sprog kollektivt promoveres

Medtager vi John Hatties forskning ind i en anden kontekst, er der visse lighedstegn. Vivian Robinson (Robinson, V., pp. 22-26, 2015) refererer selv i sit arbejde til John Hatties effektstørrelse. I studiet af forskellige ledelsesdimensioner fremstiller Vivian Robinson særligt "Ledelse af pædagoger og læreres læring og udvikling" som værende af stor effekt. De øvrige ledelsespraksisser har under halv så stor effekt og varierer fra lille til middelstor effekt. Vi ved også, at læring i højere grad er en kollektiv end en individuel bestræbelse (Robinson, V., pp.105-122, 2015).

Afgrænsning af begrebet overgange

Overgange som fænomen har jeg kort introduceret i masterspecialets indledning. Her henvises eksakt til bilag 1, der peger på flere veje til forståelse af overgange.

I udskolingen møder vi begrebet overgange i en lidt anden udgave, nemlig som brobygning til ungdomsuddannelserne. Brobygning er også kendt fra professionsbacheloruddannelserne, særligt i forholdet mellem teori og praksis (f.eks. fra KORA, Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning: Hastrup L., 2013). I arbejdet med brobygning til ungdomsuddannelserne arbejdes der med motivation til at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse (Folkeskoleloven 2023). I brobygning, i forbindelse med overgang fra dagtilbud til skole, kan der simpelt kondenseres helt ned til to mulige former for brobygning: 1) en overgang, der er positiv i sig selv, 2) en overgang, der kun er positiv, hvis der er kontinuitet. Skoleforløbet er fyldt med overgange, og overgangen fra mellemtrin til udskoling er ingen undtagelse. En forælder udtrykker det således i et interview om overgange:

Begrebet overgange fortolkes og forstås forskelligt og kan kræve en balancering mellem at være til stede, være knyttet og se fremad (Broström, S., pp.14, 2019). Stig Broström fortsætter med at udfolde overgange som nye kapitler i livet, som det, han vælger at kalde "overgangsriter". Typiske overgangsriter, hvor kontinuitet tilstræbes, indeholder fire faser:

1. Forberedelse
2. Adskillelse
3. Overskridelse

4. Integration

Uagtet at det enkelte barn kan være i de forskellige riter i kortere og længere tid, argumenteres der for, at børn også kan være temmelig længe i f.eks. overgangsriten "integration". Ikke kun pædagoger og lærere argumenterer periodisk for en mere brat overgang (Ackesjö, H., pp.11, 2018).

Positionsskifte har et individorienteret perspektiv, som vi har set i dels lokal undersøgelse af overgang fra mellemtrin til udskoling. Her så jeg børn have brug for flere relationer på tværs af ordinær klassedannelse. Professionsteoretiker og småbørnsforsker påpeger, at der i overgange sker positionsskifte hen mod formaliserede strukturer. I stil med de billeder på overgange bruges "fodgængerovergangen" som analogi for et sted, hvor barnet via mangfoldig understøttelse kan bringes sikkert i mål "på den anden side" (Broström, S., pp.16, 2019).

"... at børn deltager som aktive subjekter og skaber deres egne overgangserfaringer. Men mange børn – herunder ikke kun de såkaldte udsatte børn og børn med anden etnisk baggrund end dansk – har reelt brug for en udvidet støtte fra deres pædagoger, børnehaveklasseledere og lærere for at bevæge sig over broen til det nye miljø".

Citat: Broström S., pp. 27, 2018

Jeg definerer således overgang som det begreb, der taksonomisk står over brobygning. Det er et begreb, der er mere generelt, mens brobygning peger mod noget forberedende for f.eks. overgangsriter.

Underliggende er der måder at skabe sammenhænge på gennem f.eks. objekter, subjekter, mentale støttepunkter, leg og læring, pædagogers og læreres fælles syn på læring og endeligt samarbejde.

Hvilke data er der allerede om overgange

I 2016 udgiver Danmarks Evalueringsinstitut erfaringsopsamlingen: "Styrkede overgange", der er en erfaringsopsamling fra syv projekter om overgangen fra børnehave til SFO og skole (Hougaard A. et al, 2016). Erfaringsopsamlingen baserer sig på 42 interviews. Der gives inspiration gennem 12 forskellige måder at arbejde med overgange på, der bygger på casestudiemetoden, hvordan erfaringerne har været. I det efterfølgende er erfaringerne generaliseret i forhold til bestemte temaer: (BILAG & SKAL DER STÅ NOGET

Tabel 1 er en sammenskrivning af de erfaringer, der er fra Danmarks Evalueringsinstitut. Erfaringerne er sat ind i et skema, som jeg senere i masterspecialet vil bringe i spil i forbindelse med opsamling af lokale data (Ringsmose & Svinth, pp. 37, 2019).

I foregående afsnit og afsnittet om afgrænsning af begrebet overgange fremgår det, at der er nogle generelle opmærksomhedspunkter ved overgange. Målet med dette masterspeciale er naturligvis at sige noget om overgangen - mere specifikt om ledelse af overgang fra dagtilbud til skole. Derfor ser vi i næste afsnit på den kondensering, der er udtryk for sammentrængning og intensivering af overgange og samtidig kan evalueres.

Hvilken evalueringspraksis udøves

Fra skoleåret 22/23 ændrede grundlaget sig for kvalitetssamtaler til en mere tillidsfuld og faglig dialog mellem repræsentanter fra skolen og kommunalbestyrelsen om skolens udviklings- og indsatsområder. I de samtaler er der mulighed for tematisk at drøfte overgange (Folkeskoleloven: §40 a om skoleudviklingssamtaler).

På skoleområdet var det som bekendt stærkt afvigende resultater i PISA-undersøgelserne først i det nye årtusinde, der på børne- og ungeområdet understøttede Finansministeriets new public management (NPM). Mest kendt er nok en artikel, der fulgte i kølvandet på fejlslutningerne i NPM fra Politikken med overskriften: "Undskyld, vi tog fejl" (Politikken, u.å., Undskyld, vi tog fejl).

De modsatrettede diskurser mellem det at vide noget og kunne noget egentligt er til debat igen med offentliggørelse af nye PISA-resultater 2022 (OECD, 2022). Det er stadig isoleret set fagene, der bliver drøftet i medierne.

Efter knap 12 år skiftede Aarhus Kommune styringsparadigme i 2019. Det blev en bevægelse væk fra oplevelser af, at styring handler om at nogen kontrollerer andre. Intentionerne med ændringen i styringen skal i højere grad fremme selvledelse, der skal suppleres med et stærkere ledelsesmæssigt fokus på læring og udvikling. Det er de første overordnede politiske konturer til den lærende organisation.

Udfordringen er, at der i en årrække på dagtilbuds- og skoleområdet ikke er tænkt i ydelser på tværs af enheder. Der har i højere grad med styringsværktøjer været tale om detailstyring af delområder. Paradoksalt har det på den anden side i perioder været klart, hvorledes nogle aktører omkring skolen kunne forvente ydelser, opgave og kommunikation fra f.eks. sundhedsplejen (Sundhedsstyrelsen 2019 pp.14-24). I 2020 udarbejdes en pjece i

Aarhus i samarbejde med Tænk tanken Mandag Morgen med titlen: AarhusKompasset. I den hedder det, at der skal findes nye veje til at lede (Porsager, J., 2020):

"Mål og målinger skal først og fremmest give mening for dem, der bidrager direkte til velfærdsudviklingen. Det vil sige hos frontmedarbejderen og dem, der skal leve et godt liv: borgerne. Nye veje til at lede handler grundlæggende om en ny politisk og demokratisk kultur, hvor det bliver meningsfuldt og nærværende at engagere sig i byens udvikling. Og så handler det om en ny ledelsesstil, hvor vi åbent kan tale om, hvordan det går – også når det ikke går, som vi drømmer om".

Med afsæt i tidligere adskilte områder ser dette masterspeciale på overgange i og på tværs af siloer. Når vi f.eks. ser, at børn i sårbare og udsatte positioner (I: Børn og Unge Århus Kommune; Kvalitetsrapport 0 – 6 årsområdet, 2021) implicit i kraft af dagtilbudsloven (Dagtilbudslovens §8, stk. 5) arbejder med inkluderende læringsmiljøer, så fremgår det af dagtilbuddene, at de forholder sig til børn i udsatte positioner, men ikke til hvilken kvalitet der behæfter sig med overgange. I to dagtilbud, svarende til ca. 20 afdelinger, er der arbejdet med et ITERS/ECERS-pilotprojekt, hvor det er muligt at udlede, at personalet overvejende er sensitive og anerkendende overfor børnene og deres behov, særligt på det socioemotionelle område.

"Der kan rettes større opmærksomhed på, at de lege, som børn måske ofte tilsyneladende "kan klare selv", har et læringspotentiale, der kan udvikles ved at personalet, uden at afbryde legen, deltager for at udvide og berige (Harms et al, 2015, s. 81). Ideen i dette er både at tilføje læring, men også at personalet er pejlemærker for børns opmærksomhed og gennem deres deltagelse kan være med til at vise børn, der har svært ved at lege, hvordan man gør"

Citat I: ITERS/ECERS-Pilotprojekt, 2020

Et notat fra Tænk tanken DEA viser, at der blandt de danske daginstitutioner er en betydelig forskel på institutionernes løfteevne, hvor nogle institutioner formår at løfte børnene, mens andre ikke gør (Tænk tanken DEA, 2021).

Særligt inden for gruppen af daginstitutioner med en høj andel børn fra udsatte positioner (over 20 % børn med lav socioøkonomisk reference), er der en betydelig spredning i daginstitutionernes løfteevne i forhold til børnenes resultater i de nationale test i dansk og matematik og deres trivsel i indskolingen. I Aarhus Kommune formår samtlige institutioner

med en høj andel af børn i udsatte positioner (ca. 15 % af det samlede antal undersøgte institutioner i perioden 2010-2014) at løfte børnene signifikant, men der var alligevel en markant forskel i, hvor meget de enkelte institutioner løfter børnene.

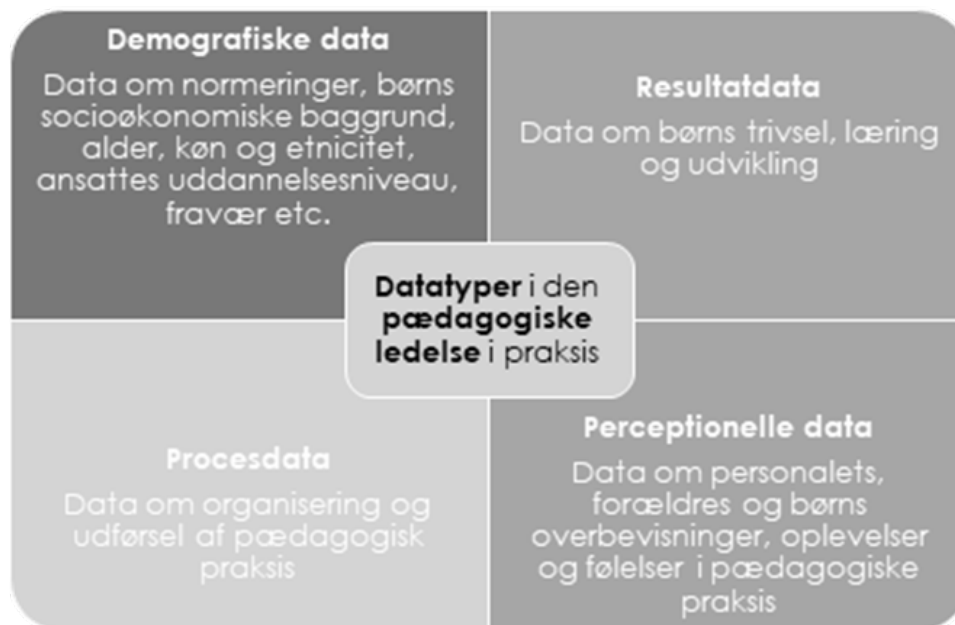
I Syddjurs Kommunes evalueringspraksis indgår der på lige fod med andre kommuner også muligheden for at afgive høringssvar. Politiske indstillinger i Syddjurs Kommune har allerede afstedkommet, at der er 5 skoledistrikter, der har distriktsledelse. Formaliseret ledelse fra dagtilbud til skole (se senere figur 3 – hvor høring er et eksempel på "up-stream").

På den skole som jeg er tiltrådt, er der sammen med et andet distrikt i Syddjurs Kommune høring ude ift. om der ønskes distriktsledelse. Sagsbehandlingen er sat på pause, fordi de to distrikter forholder sig forskelligt til det. I det distrikt som jeg er skoleleder i, blev der for nogle år siden lagt dagtilbud sammen, og fælles ledelse blev på det tidspunkt afvist. Fællesbestyrelsen i dagtilbuddet er bekymret efter netop at have fået ro på organisationen omkring børnehaven, mens skolebestyrelsen er proaktiv for at få etableret fællesledelse.

I forhold til sammenhænge referer jeg her i uddrag fra "Høringssvar fra DTLAa – Dagtilbudslederne i Aarhus vedrørende kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021" af marts 2021. I den fremføres først og fremmest en kritik af ECCERS og synet på evidens. Her er nogle nedslag:

"Generel sammenkædning af læringsmiljøer af høj kvalitet og dagtilbuddets løfteevne ift. sårbare og udsatte børn er gennemgående i rapporten, hvilket adskillige forskningsresultater også peger entydigt på, bl.a. Brenda Taggarts EPPSE-forskning. Her er vi som dagtilbudsledere interesserede i at forfølge data, samt udøve vores tilsynsforpligtigelse ud fra kvalitetsindikatorer som bygger på evidensbaseret viden som en fælles retning for kvalitetsudvikling på dagtilbudsområdet i Århus".

I etableringen af viden ved brug af data og forskningsviden kan der skelnes mellem forskellige former for data, som illustreret nedenfor:

Figur 2: Data i pædagogisk praksis (frit efter Hansen L.S., pp.56, 2020)

I arbejdet med måleredskaber, måleområder og datatyper kan der naturligt være fællesnævnerne mellem aktører, dagtilbud og skoler. Politisk bliver der arbejdet med måleredskaber i Syddjurs Kommune, f.eks. Familie-, Børne- og Læringsudvalget (FBL) tirsdag den 5. december 2023 under punkt 261. I punkt 261 på udvalgsdagsordenen arbejdes der kommunalt særligt med resultatdata. Af bilag på dagsordenen kan man se, at Kolind Skoledistrikt internt i kommunen ligger lavest i scores på skalaen TOPI, som er et akronym for Tidlig Opsporing og Indsats. Der er i TOPI 4 underpunkter som Dagpleje/Vuggestue og Børnehave skal forholde sig til. Alt efter hvorledes der vurderes, indtages i de 4 punkter 1 af 3 positioner: trivsel (grøn), ubalance (gul) og udsat (rød). De fire underpunkter er:

- Omsorg og tryghed fra voksne
- Fællesskab
- Selvfølelse og selvværd
- Udvikling

På samme dagsorden for det nævnte FBL-møde behandles en bekymringskrivelse fra den nationale enhed under Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK). Her beskrives, hvordan STUK har henvendt sig til Syddjurs Kommune om Kolind Skole på baggrund af, at de bundne prøver har haft signifikante afvigelser i forhold til de socioøkonomiske faktorer i sommeren 2022.

Udsathed er i masterspecialet brugt som et pejlemærke. Det er det, fordi der for de udsatte også skal være et særligt blik for overgange. I interview med sundhedsplejen vil jeg senere i specialet kunne henvise til særligt mange sårbare og udsatte i det nuværende skoledistrikt. Variationen i udsathed kan man se på landsplan (bilag), men kommunale tal dækker over store variationer.

Udsathed er ikke et karaktertræk ved et barn. En udsat position er altid relationel og opstår i relationen mellem barn, børnefællesskabet og det pædagogiske miljø. Ligesom deltagelsesmuligheder gør det.

Definition af børn i sårbare og udsatte positioner (I: EVA TEMA, Børn i udsatte positioner, 2021).

Der tales om sårbare og udsatte i mange sammenhænge. I forhold til tosprogede børn har masterspecialet trukket på nogle data med særligt fokus på de tilfælde, hvor børnene ikke udvikler sig helt som sine jævnaldrende (eller i samme tempo) og for de børn, der grundet livsomstændigheder i familien befinder sig i en sårbar eller udsat position.

Ved tosprogede elever forstås børn, der har et andet modersmål end dansk, og som først ved kontakt med det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk.

Definition af tosprogede elever fremgår af bekendtgørelsen §1 ved lovændring i 1996 ændret fra fremmedsprogede elever¹

I forhold til Syddjurs Kommune fremgår det af data på FBL-mødet, ligesom erfaringer med tosprogede, at køn har betydning for summative vurderinger af de faglige niveauer. I data fra sommerens prøver (2023) angives det, at pigers scores ligger 1,7 karakterpoint over drengenes, og at der er varierende resultater alt efter fag. Samtidig fremhæves det, at drengenes karakterer ligger på landsgennemsnittet, mens pigernes ligger 0,2 karakterpoint under landsgennemsnittet. Det mest markante er, at karaktergennemsnittet for Kolind Skole socioøkonomisk ligger inden for det forventede niveau. Det faktiske gennemsnit på Kolind Skole ligger blandt 9 folkeskoler lavest med 0,4 karakterpoint under næstlaveste og 2,9 karakterpoint under den skole i kommunen, der i 2023 har det faktiske højeste gennemsnit ved sommerprøverne.

¹ I: Sprog og læsekompetencer hos tosprogede elever. Vidensnotat. Trygfondens Børneforskningscenter og Undervisningsministeriet, 2017

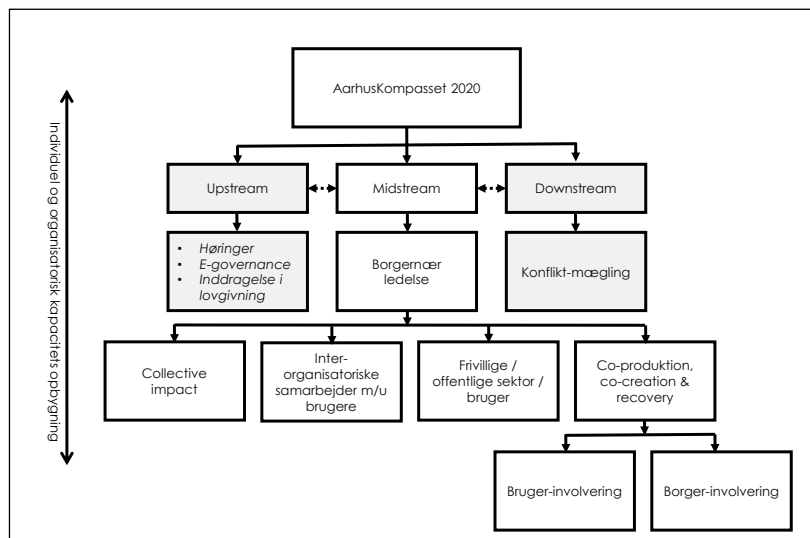
Samlet set kan både definitioner og kendskab til nuværende evalueringspraksis give et billede af, hvad det kræver, når der søges at opbygge kapacitet blandt de pædagogiske ledelser, og hvad der skal sætte spor til mere fremragende samskabelse på tværs af skoledistrikter.

Kapacitetsopbygning og samskabelse

Der foregår vedvarende diskussioner om, hvorvidt begreberne "kapacitetsopbygning" og "samskabelse" kan smelte sammen til ét begreb. Samskabelse bruges som det overordnede begreb, og det engelske udtryk "Capacity Building" bliver en "aftapning" af samskabelsesbegrebet, der viser veje og retninger til at realisere samskabelsens organisationsopskrift (Krogstrup H. K. et al, 2017). Dette betyder, at kapacitetsopbygning både peger på noget problemløsende og samtidig kompetenceudviklende.

I masterspecialets afsnit om evalueringspraksis ses dobbeltstrømninger. I figur 3 vil et høringssvar illustrativt være et up-stream svar på inddragelse i toningen af mere klassiske politiske processer. I "Kvalitetsopfølgningen 0-6 årsområdet 2021" pointeres det, at højt børnefravær i dagtilbud hænger sammen med højt fravær i skolen. Fravær er i kraft af fraværsbekendtgørelsen på folkeskoleområdet blevet det, jeg vil kalde en downstream udvikling. Der kan klages ift. skolers indstilling og procedurefejl til fratagelse af familiers børnepenge, når der nås et nærmere defineret ulovligt fravær på 15%.

Den borgernære ledelse vil jeg kalde balancen mellem ramme, inddragelse og oversættelse til kontekst. Det har jeg tydeligst set politisk appelleret til i "AarhusKompasset - mindre system - mere borger" (Tænk tanken Mandag Morgen, 2020). New Public Governance & Collaborative Governance er to styringsbegreber, som er fremkommet i forlængelse af flere typer af styringsmekanismer. AarhusKompasset er samlet set et kommunalt signal om mere selvorganisering og en appel om mere brugerinddragelse. I figur 4 har jeg forsøgt at kondensere de historiske tendenser startende med Old Public Administration, til New Public Management, Evidensbølgen og New Public Governance. Masterprojektet. Sidstnævnte rejser kritik af, hvorledes der stadig er et traditionelt stærkt fokus på single loop-læring, hvor kapacitetsopbygning og samskabelse stiller krav om læring via double loop (Krogstrup H. K., 2017).

Figur 3: Samskabets forskellige niveauer frit efter forelæsning på AAU (Krogstrup H. K., 9. september 2019)

I figur 4 illustreres det, at styringsmekanismer sjældent er helt rene. Senere i masterspecialet diskuteres det, om metoderne, der stadig gøres brug af, ikke har historiske levn.

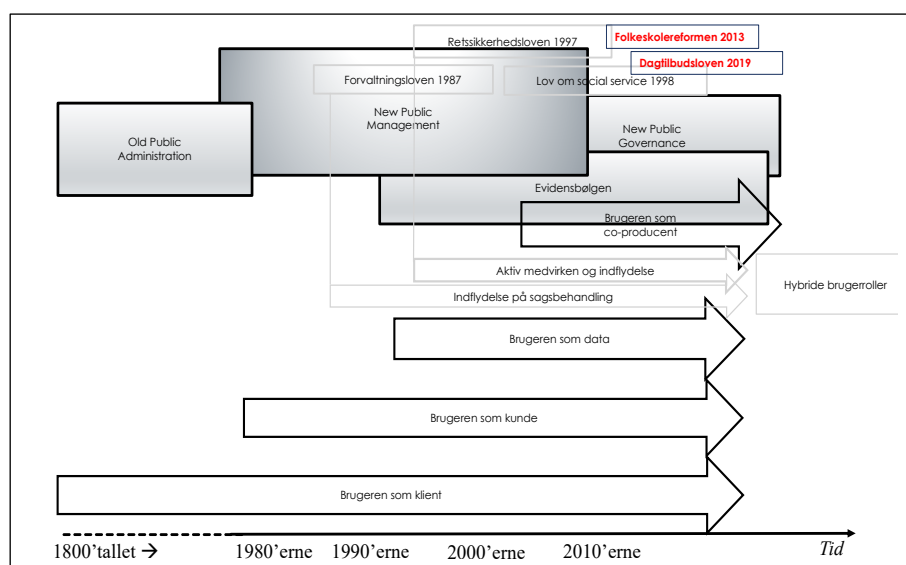
I kvalitetsopfølgninger er der jf. figur 1 downstream håndtering (figur 3). Der sker eksempelvis, når der refereres til dagtilbudslovens §11 og 12, hvor det understreges, at borgere med behov skal understøttes med sprogstimulering på 15 timer om ugen, og forældre, der ikke er i beskæftigelse, skal gives 30 timer om ugen.

Særligt de love markeret med rødt i figur 4 er omdrejningspunkt for meget af arbejdet med overgange, som masterspecialet forsøger at indkredse.

I forhold til sprogstimulering for børn gælder det, at der kan fratages børnefamilieydelse kvartalsmæssigt, hvor barnet ikke møder op til sprogstimuleringen. Heri indeholdes eksemplet en dobbelthet: hvor man giver med den ene hånd og tager med den anden, og af den grund er der i flere tilfælde brug for konfliktmægling under downstreaming.

I forlængelse af Folkeskoleloven (Folkeskoleloven, 2023 §42-44) ser vi jf. både figur 3 og 4 eksempler på mere borgernær ledelse. På det inter-organisatoriske niveau inddrages skolebestyrelser f.eks. i udvikling af principper. I kraft af folkeskolelovens bestemmelser om den åbne skole er der flere eksempler på co-creationer bl.a. som samarbejde med idrætsforeninger, ift. valgfag med erhvervslivet, og senest er der post-Covid igangsat opbygning af frivillige læsehjælpere og etableret kontakt til frivillige organisationer, der vil yde frivillig virtuel lektiehjælp. Sidste eksempel understreger samarbejdet mellem offentlige

og private. Alle er eksempler, i forlængelse af folkeskolereformens intentioner om den åbne skole, der peger på tiltagende opmærksomhed på midtstream (figur 3).

Figur 4: Historisk gengivelse styringsparadigmer inspireret af Krogstrup, H. K., pp.17-29, 2020

Færre forandringer – flere forbedringer

Gode dialogiske processer er omdrejningspunkt for solide forbedringer. Ifølge Vivian Robinson handler det i overvejende grad om tilsidesættelses- og inddragelsestilgangen til ledelse af forbedringer (Robinson, V., 2018). Den overvejende forskel mellem tilsidesættelse af lærernes handlingsteori er brug af en overtalende proces frem for en dialogisk proces, hvor den dialogiske proces indeholder en fælles foreløbig evaluering af flere handlingsteorier. I inddragelsesprocesser afsøges udtalte teorier, der enten fastholder eller forklarer nuværende praksisser. I 2015 oversættes Vivian Robinson dialogiske processer som "aktiv brug" (Robinson, V., pp.105-122, 2015), hvilket giver muligheden for strategisk at vælge tilgang til forandringer.

Da handlingsteorier har rod i brugsteorier, så er det ikke handlinger der anbefales i fokus. Det der bør være i fokus, er brugsteoriene, der fastholder handlinger. Mulige veje mod afsøgning af mulige styrende variabler findes i teorierne om single-loop- og double-loop-læring. Bevæggrunden for at søge double-loop-læring er, at der som antydnet kan være uoverensstemmelser mellem de udtalte værdier og den faktiske adfærd (Chris Argyris I: Illeris, K., pp.437-442, 2017). Argumentet er at organisatorisk læring først finder sted, når den

fundne løsninger iværksættes. Det er således ikke nok at finde problemer i overgange og finde løsninger for tosprogede børn. Det er ikke tilstrækkeligt.

Af de fem dimensioner som der rejses for elevcentreret ledelse, så er ledelse af lærernes læring og udvikling uden tvivl den der udløser den største effekt (Robinson, V., pp.24, 2015). Der peges af Vivian Robinson på at der er tre ledelseskompetencer der skal supplere de 5 ledelsesdimensioner:

- i) Anvendelse af relevant viden (brug af effektiv undervisning, lærerlæring og skoleorganisering med afsæt i refleksion og evaluering)
- ii) Løsning af komplekse problemer (effektive problemløsningsprocesser)
- iii) Opbygning af tillid i relationer (professionskultur)

Der argumenteres for, at skoleledelsen skal finde en balance, da en samlet liste, om den er kort eller lang, over ledelseskompetencer ikke er brugbar, hvis ikke det kan forklares, hvorledes kompetencerne bruges (Robinson, V., pp.33-54, 2015). Ovenstående kompetencer kan bringes i spil i ethvert niveau af ledelse. På vejledningsniveau, koordinatorniveau, fagteamniveau, vejlederniveau etc. Herunder er der naturligvis også interesse i at opretholde et højt kompetenceniveau inden for løft af udsatte. Strategisk bliver det vigtigt med en kollektiv kompetence på alle tre felter (i - anvendelse, ii - problemløsning, iii - relationsdannelse).

Forandringer i professionskulturer

I foregående afsnit blev der argumenteret for højnelse af kollektive kompetencer.

"Effektive ledere med et moralsk formål kan ikke gøre det alene. Og de kan ikke gøre det ved at ansætte og støtte 'individer'. I stede udvikler og anvender de kollaborativet. [...] Kollaborativet, undertiden kendt som professionelle læringsfællesskaber, opnår ikke blot disse forbløffende resultater på grund af lederens indflydelse, men fordi lærerne som fagfæller støtter og presser hinanden til at gøre det bedre".

Michael Fullan i: DuFour & Marzano, pp.63, 2015

Andy Hargreaves og Michael Fullan står bag begrebet og strategien om professionel kapital (Hargreaves & Fullan, 2016). De argumenterer for et sammenløb af tre former for kapital, som de har sat op i en formel for professionel kapital:

$$PK = f(MK, SK, BK)$$

PK = professionel kapital
MK = menneskelig kapital
SK = social kapital
BK = beslutningskapital

Formel 1: Professionel kapital (Hargreaves & Fullan, pp.113, 2026)

Målinger af den sociale kapital på arbejdspladser er i en dansk kontekst velkendt og også omdiskuteret. Ifølge Hargreaves og Fullans forståelse af professionel kapital en udvidet forståelse af social kapital. Teorien argumenterer for, at der, hvor der er et højt præstationsniveau, er der også en høj grad af tillid mellem lærere og elever, forældre, skoleledere og kollegaer. Ifølge Hargreaves og Fullan er det en tillid, der går forud for de bedre præstationer (Hargreaves & Fullan, 2016). Tillid ses også fremhævet i forskningsartikler (Rowedder, A.N. et al., pp. 77-78, 2021 og Kragelund, L., pp.72-80, 2007).

I nærværende opgave, hvor ulighed ikke er uvæsentlig, argumenterer Hargreaves og Fullan for, at forestillingen om social kapital mellem børn og deres familier er ved at blive accepteret som almen gyldig. Tillid, information, støtte og opbakning gør, ifølge dem, at børnene mestrer bedre (Hargreaves & Fullan, pp.116, 2016). Det indlysende er, at hvis læring er arbejdet, og social kapital er brændstoffet, så hjælper det ikke meget, hvis der ikke er social kapital. Læring vil mislykkes uden social kapital.

Det sted, hvor der tankes brændstof på, er i teams. Her gives der mulighed for udvikling af den menneskelige kapital. På linje med de store krav til lederens kompetencer kan den menneskelige kapital ikke stå alene. Menneskelig kapital i undervisningen er nærmest udtømmelig. Det handler om at besidde en lidenskab og et moralsk engagement rettet mod alle børn og levere en høj service. Menneskelig kapital handler om individuelt talent (Hargreaves & Fullan, pp.114, 2016).

Den sidste funktion af professionel kapital, der endnu ikke er nævnt, er beslutningskapital. Det er en kapital, der tilegnes og akkumuleres gennem hele livet. Beslutningskapital forstærkes ved at have mulighed for at kunne trække på kollegial indsigt og erfaring (Hargreaves & Fullan, ss. 118-119, 2016).

Funktionen af professionel kapital refererer derfor også i høj grad til teamlæring og erfaringsdannelse. Det handler om at sikre reflekterende rum. Donald Schön, der var kritisk over for teknisk rationalitet og troen på, at videnskab og objektive beviser kan levere alle svar i en professionel praksis, taler for at udøve både refleksion i handling og over handling (I: Illeris K., pp. 345-358). Det bliver samlet set tydeligt, at det at etablere kollaborative kulturer er vanskeligt, men ikke umuligt. Gensidig ansvarlighed er et nøgleord (DuFour & Marzano, 2015). En hjælp er at holde fokus på klog videndeling (Hargreaves & Fullan, pp. 112, 2016). Hargreaves & Fullan peger på, at hvis det ikke skal være "dumhed som viden", så anbefales følgende indikatorer at være til stede, hvis der skal skabes et godt investeringsklima:

- Omstændigheder - med f.eks. mere tid til forberedelse
- Forventninger og rammer for læring og curriculum – have noget af betydning mødes om
- Løbende, opdaterede data – der kan sætte meningsfulde diagnoser op
- Enestående, stabil ledelse – der bl.a. kan sammensveje team
- Tilstrækkelige kollegatilskyndelser til at lære af kollegaer

Ovenstående peger på, at der skal være stærke kollektive kompetencer, hvis der skal skabes forandringer. Det samme gør sig gældende, når der er tale om excellent undervisning, der ifølge foregående afsnit varetages af den lidenskabelige og moralsk engagerede. For at komme dertil, så kan skoleledelser hjælpe dem de tjener ved at se på hvad højtpresterende skoler gør på syv områder (I: DuFour & Marzano, pp. 66-79, 2015):

1. De organiserer personalet i meningsfulde teams
2. De giver tid til at samarbejde
3. De skaber støttende strukturer, der hjælper grupper til at blive teams
4. De præciser det arbejde, teamene skal præstere
5. De monitorer teamenes arbejde og giver vejledning og støtte
6. De undgår genveje i de kollaborative teamprocesser
7. De anerkender kortsigtede succeser og konfronterer dem der ikke bidrager

"Den kollaborative professionalisme er, at vi sammen spørger ind til noget og handler på det"
Andy Hargreaves I: Hargreaves & O'Connor, pp.14, 2019

I førnævnte reference fremføres fire opmærksomhedspunkter der går forud for forandringer. (1) Fremkomsten af professionelt samarbejde baner vej for højere elevpræstationer. (2) Tvivl på samarbejdets effekt kan opstå når konstruktioner af kollegiale

fællesskaber tager form af magt eller topstyring. (3) Design af samarbejdsfora er vigtig og (4) transformationen af samarbejde tage med fordel dybde når strukturer og metoder griber ind i praksisser.

Præmisser for nærværende pædagogisk ledelse

I Aarhus Kommune er der udrullet et arbejde der hedder Stærkere Læringsfællesskaber (SLF), som en pendant til andre kommuners arbejde med Professionelle Læringsfællesskaber (Brandsen, M. et al, 2019). Der er lang vej fra forskningsbaserede kundskaber til pædagogisk praksis (Hansen & Sunnevåg et al., pp.12-24, 2020). Et stærkt forskningsbaserede afsæt og gode data er fundamentet for at der kan påbegyndes en kobling til praksis.

Videnskabsteori og metode

Dette afsnits formål er at begrunde og redegøre for specialets metodologi. Undersøgelsen er baseret på en pragmatisk erkendelsesinteresse. Formålet med pragmatismens vidensproduktion er at gøre os i stand til at handle og forbedre den praksis, vi er en del af (Holm, A.B., 2023). Nærværende undersøgelse er derfor metodisk designet med henblik på at forberede og forbedre overgange. Den pragmatisk tilgang er nok mest kendt fra John Dewey (1859-1952) og "learning by doing", men langt lige så vigtig i den forståelse er, at pragmatisk viden er procesforankret og ikke en forudsætning for effektiv problemløsning, men en erfaringsforankret indsigt (Juhl, A.G., pp.92, 2019). Et af pragmatismens afgørende argumenter er, at man ikke kan have viden om verden uden at handle i verden. Når jeg som undersøger i dette masterspeciale, opfatter det pragmatisk vidensbegreb som et gunstigt rammeperspektiv, er det, fordi jeg tilstræber, at medlemmerne i og omkring Kolind Skole i Syddjurs Kommune kan indtræde både individuelt og kollektivt i vidensproducerende fællesskaber. En vidensproduktion, der både er fagligt selvudviklende og bidrager til en højere selvforståelse. I "Dialogisk aktionsforskning i et praksisnært perspektiv" (Alrø og Hansen, pp. 8, 2017) er der defineret en sådan tilgang, hvor der henvises til, at både deltagelse og undren er definerende for dialogisk aktionsforskning. Der leges i den forbindelse med sproget i samme bog i overskriften til kapitel 1: "It's messy and magic" (Alrø and Hansen pp.8):

"Det må nødvendigvis være et messy anliggende, en rodet og kompleks affære, at engagere sig som aktionsforsker i de konkrete praksisser, som praktikere arbejder i. Det er messy, fordi denne praksis ikke umiddelbart kan kortlægges og sættes på formel. Netop

som man som forsker tror at have fundet begrebet, modellen eller teorien, der kan kaste lys over de aktioner, som praktikerne og aktionsforskeren har skabt sammen, så udfordrer praksis analysen på måder, som man ikke kan sidde overhørig. Men det er samtidig denne udfordring, der ofte gør det muligt for forskere og praktikere at komme i et nærværende og dialogisk forhold til hinanden og det liv, der udfolder sig i praksis".

Jeg skaber i masterspecialet på den måde viden om overgange i interaktion med feltet. Undersøgelsen er netop inspireret af den dialogisk aktionsforskningstradition. Intentionen med dialogisk aktionsforskning er at udvikle organisationer gennem dialog og demokratisk involvering (Frimann & Bager, 2014). Metodisk har jeg anvendt Timperleys undersøgende og vidensopbyggende cirkel som en dialogisk spørgeramme (Timperley, H.S., 2018).

Projektets undersøgelsesdesign består af 3 faser med kvalitative interviews. I 1. fase har det været formålet at indfange aktører fra lokaldistriktets perspektiver på overgange og i interview med distriktsledere tillige at indfange erfaringer med distriktsledelse. I 2. fase har det været formålet at udfordre det lokale ledelsesteam for at få perspektiver på, hvordan de ser på lokale muligheder for udvikling og vidensproduktion omkring begrebet overgange. Endelig har fase 3 været at få et interview med personer på forvaltningsniveau for at få begrebet overgange foldet ud i et kommunalt perspektiv.

Til disse interviews knytter der sig særligt en kvantitativ undersøgelse, som også indgår som sekundære data, af tosprogede børn fra forskellige dagtilbud. Og er i sig selv et afsæt for en iterativ tanke (Alrø & Hansen, pp.10, 2017), som jeg senere vil komme nærmere ind på.

Interviews kræver god etik, og da dialoger kan være svære at tage tilbage igen, er der i nærværende praksis arbejdet med et lidt mere åbent design i forhold til de primære kvantitative interviews af aktører. Aktørerne er her dem, der aktivt er i "leverendekæden" omkring børnehave og skole. Altså er med omkring de børn, der på den ene eller anden måde er enten i direkte kontakt eller ledes gennem andre professionelle, der er i kontakt med børn i første eller tredje led. Omdrejningspunktet for interview er det primære lokale ledelsesteam og distriktsleder i Syddjurs Kommune. Det betyder, at interviewene, der giver mulighed for at afdække et førsteperson forskningsperspektiv (Rowedder, A.N. et al, pp.67-68, 2021), refererer her til "den undersøgende cyklus", som udgangspunkt er brugt som skabelon for interview inspireret af Timperley (bilag 3). I interviewprocessen er den

undersøgende cyklus brugt under interview af aktører, ledere og forvaltningsfolk omkring skoledistriktet:

Der er foretaget semistrukturerede interview med:

- Individuelle interviews med i alt 5 distriktsledere i Syddjurs Kommune
- Gruppeinterview med 2 dagplejere i lokaldistrikt
- Gruppeinterview med 2 sundhedsplejersker
- Gruppeinterview med 2 forvaltningsfolk: én leder af dagplejen og faglig leder specialpædagogik
- Gruppeinterview med 3 lokale ledere: pædagogisk leder i børnehave, SFO-leder og pædagogisk leder skole.
- Gruppeinterview med 2 forvaltningsfolk: én leder af dagtilbud og chef for børn og læring

Dataene fra interviewene er fastholdt gennem transskribering af lydfiler. I de samlede interviews kan man høre, at der refereres både til igangværende sager og præmisser i Syddjurs Kommune, og at den konkrete praksis og fællesskab både bliver en optagethed og et undringsfællesskab. I gennemgangen af empirien er det min forhåbning, at læseren vil kunne sætte sig ind i de øjeblikke, hvor der har været noget på spil.

"De magiske øjeblikke kan dukke op, når forskeren sammen med praktikerne på en nysgerrigt undersøgende og undrende måde engagerer sig og pludselig opdager nye sammenhænge og forståelser i den helt unikke praksis".

Citat fra: Alrø og Hansen, s. 8, 2017.

De lokale interviews har alle for øje, at det er interviews i egen organisation. Fordelene og ulemperne ved at lave undersøgelser i egen organisation vil der blive gjort plads til i masterspecialets afsnit: Diskussion. Indledningsvis deler jeg her, at Timperley taler om, at det kræver, at man skal være tilpasningsekspert, når det handler om at understøtte det undersøgende, vidensopbyggende og sikre en levendegørelse i organisationen (Timperley H., pp.139-153, 2018).

De data, der tilvejebringes gennem interviews, har til formål at etablere anvisninger af forbedringer frem for forandringer. I sin enkelthed handler det om at kunne anvende og forbedre (Robinson, 2018). Positionen er pragmatisk, når personalet bidrager med at belyse

handlinger og erfaringer, hvad de opfatter som virkningsfuldt og centralt for løsning af opgaven (Egholm, s. 178, 2014).

Grundfilosofien i masterspecialet er gennem interview at frigøre og sikre demokratisk deltagelse som en kilde til forbedringsprocesserne.

"Det pragmatisk kyndige menneske forstår Dewey således som et menneske, for hvem det er lykkedes gennem fortløbende problemløsningspraksis i sociale kontekster at forfine sin umiddelbare dømmekraft: have blik for, hvordan situationer, hun møder, bedst muligt håndteres"
Citater: Juhl A.G. et al., s. 93, 2019

Det er processer, der kan danne grundlag for læring, bevidstgørelse og positive forbedringer. Kompetence eller uddannelse opfattes ikke som videns overførsel fra den vidende til den mindre vidende, men som en problemløsning og læreproces gennem fælles dialog. Idealistisk set vil den frigørende proces og demokratisk deltager selv være kilde til forandringsprocesser som grundlag for læring, bevidstgørelse og positiv forandring (Krogstrup H. K., 2017).

Dansen om fænomenologien, pragmatismen og socialkonstruktionismen

Masterspecialet afspejler en on-going proces med at kvalificere pædagogiske læringsmiljøer og faglige resultater i takt med erkendelsesniveauerne for både individ og fællesskab også er et kultur-arbejde så har der været tvivl om masterspecialets ståsted hen mod den sidste fase af skrivningen. Knud Illeris skriver:

"En sådan tværgående tilgang er ofte videnskabsteoretisk blevet opfattet som noget negativt og mistænkeligt, ikke mindst inden for psykologien med de mange konkurrerende retninger. Den er nedsættende blevet betegnet som "eklektisk", dvs. som sammentænkning af forskellige tilgange uden et klart og veldefineret grundlag."

Citat: Illeris, K., pp.24, 2015

Det, der har været vigtigt for mig, er at besøge forskellige læringsfelter og berøringsflader. Dagtilbud og skolen er komplekse områder, hvor personer psykologisk set er i kraft af hinanden: interessenter, børn, forældre og ansatte. Det at drive skole er en udforskning af de optimalt menneskelige funktionsevner: de positive personlige oplevelser, erfaringer,

karakteristika og egenskaber og hvordan vi opretholder og fremmer den velfungerende institution for alle (Andersen & Vogel, 2010).

Alle undersøgelserne i denne opgave er udtryk for, at jeg parallelt med begrebsafklaring af overgange til praktisk håndtering af interviews har været bevidst om, at jeg under etablering af viden har stået med en betydelig magt både overfor aktører og ledelseskollegaer, der har bidraget med data. Derfor har det været vigtigt at kunne identificere professionelle læringsbehov (Timperley, H.S., pp.62-69, 2018). Praktisk vil jeg referere til erfaringer med overgange for tosprogede og et fysisk møde med Brenda Taggart i 2015. I tidligere arbejder har jeg ved aktionslæring kunne inddrage elever og forældre mere i interviewene. Det betød, at dialogen i højere grad kunne bygge på en mere radikal socialkonstruktivisme, hvor vi konstruerede verden sammen ud fra en mere sikker socialkonstruktionistisk position (Gergen, K., 2005). En position, jeg ikke har kunnet fastholde på samme måde i dette masterspeciale. Interview af de faglige netværk har hverdagspræg. Distriktssamarbejdet med ledere har stået i en mere pragmatisk position, hvor sproget ikke primært har været definerende. Det er en position, der også træder frem i de primære empiri fra de semistrukturerede interviews og en position, der er defineret ovenfor som dialogisk pragmatisme. Interviewene i primærdataene bliver en måde mellem aktører og ledere at levendegøre og give plads til relationer, så der kunne/kan igangsættes erkendelsesprocesser. Masterspecialet bliver i kraft af den lancerede praksis af pædagogiske læringsfællesskaber (PLF) også præget af stærke erkendelsesteoretiske processer. Hverdagserfaringer og hverdagsviden, hvor både sansninger og tanker får plads (Egholm, L., pp. 178-179, 2014). Og netop overgange står centralt i hverdagen.

Indsamling af data

Aktionsforskningen i egen organisation fremstår tydeligst i masterspecialet. Der er valgt tre lidt forskellige tilgange til at håndtere det at kunne komme nærmere på at kunne sige noget om det generelle og det specifikke niveau i undersøgelsen af overgange som et løst begreb og så specifikt overgange fra dagtilbud til skoler. Tilgangen kan bedst betragtes som en aktionsforskning i egen organisation.

I arbejdet med de semistrukturerede interviews af aktører og pædagogiske ledere er der søgt inspiration til det videre arbejde med overgange i skoledistriktet. Der er arbejdet med

Helen Timperleys undersøgende cyklus for ledere. I selve indsamlingen er der en opmærksomhed på ikke at blive "hjemmeblind", idet der kan ligge en bias i den organisatoriske loyalitet til forskeren i egen organisation, og jeg har desuden forholdt mig åbent til den udfordring, at jeg har kunnet være præget af et møde særlig interessante forløb i en Aarhus kontekst som jeg forskeren i egen organisation i givet fald måtte aflive (Rowedder, A.N., pp. 66-67, 2021). Som udgangspunkt er jeg altså gået til indsamlingen med et selvkritisk blik på, at jeg har haft et møde med Brenda Taggart i 2015 og desuden har set succesfulde dagtilbud arbejde med ECCERS.

Parallelt med interviews er der igennem specialets tilblivelse blevet plads til referencer til overgange. Det er data, jeg selv er medproducerende på, og de er også til forskning omkring overgange og sårbare børn og unge. De kvantitative data skal ses som en understøttelse af den samlede empiri, som fremstilles. Der er valgt tre lidt forskellige tilgange til at håndtere det at kunne komme nærmere på at kunne sige noget om det generelle og det specifikke niveau i undersøgelsen af overgange. Som det tredje har jeg set specifikt på overgange fra dagtilbud til skoler. Tilgangen kan bedst betragtes som en aktionsforskning i egen organisation.

I arbejdet med de semistrukturerede interviews af aktører og pædagogiske ledere er der søgt inspiration til det videre arbejde med overgange i skoledistriktet. Der er arbejdet med Helen Timperleys undersøgende cyklus for ledere. I selve indsamlingen er der en opmærksomhed på ikke at blive "hjemmeblind", idet der kan ligge en bias i den organisatoriske loyalitet til forskeren i egen organisation, og jeg har desuden forholdt mig åbent til den udfordring, at jeg har kunnet være præget af et møde særlig interessante forløb i en Aarhus kontekst (Rowedder, A.N., pp. 66-67, 2021). Som udgangspunkt er jeg altså gået til indsamlingen med et selvkritisk blik på, at jeg har haft et møde med Brenda Taggart i 2015 og desuden har set succesfulde dagtilbud arbejde med ECCERS.

Parallelt med interviews er der igennem specialets tilblivelse blevet plads til kvantitative referencer til overgange. Det er data, jeg selv sekundært er medproducerende på, og de er også til forskning omkring overgange og sårbare børn og unge. De kvantitative data skal ses som en understøttelse af den samlede empiri, som fremstilles.

Undersøgelsesdesignet

I den tradition, der knytter an til dataorienteret ledelse, er det vigtigt i interviewprocesserne at kunne dele data, hvis interviewpersonerne ikke selv kan tilvejebringe data. Hensigten er, at de erfaringsbaserede data, nævnt ovenfor, har kunnet trækkes ind i interviewene som en mulighed og altså ikke som en nødvendighed. Det betyder dog for mig, at der har været nogle støttepunkter, idet muligheden har været der for at dele erfaringsbaseret viden og nuancere interviewene (Møller H. I: Brandsen, M., pp.97-116, 2019). Designet har været bygget op om, at tilblivelsen af data ikke skulle være styrende, og at designet skulle være åbent.

Spørgeguiden til interview har, som det er nævnt, taget afsæt i rammen for den undersøgende cyklus (Timperley, H. S., pp.26, 2018). Interviewenes hensigt har været at vende projekttænkningen på hovedet og se på, hvad og hvordan det nye kan bidrage til at skabe excellente overgange (Ågård & Keller, pp.76, 2019). Der er lagt en systematik med steps, som fremgår herunder. Det er også et forsøg på at løfte designet til en andenpersons praksisforskning, der involverer interviewerne i nogle af de samme spørgsmålstyper, hvilket ideelt set kan føre til fremkomsten af fælles erfaringer (Rowedder, A.N., pp.68, 2021). Som systematik til at frembringe fælles erfaringer er grundprincipperne bag de 5 steps i den undersøgende cyklus benyttet overfor alle interviewpersonerne:

- Fælles vision for samarbejdet
- Fokus på børnenes læring
- Brug af data: Systematisk undersøgelse af samarbejdsflader, der kan fremme børns udvikling og overgange
- Cementering af et fælles ansvar overfor børnenes udvikling og læring
- Fælles fokus på kapacitetsopbygning og kompetenceudvikling

De semistrukturerede interviews var oprindeligt planlagt til at skulle have været afviklet med aktørerne først. Aktørerne omkring den pædagogiske ledelse på en skole er alle aktører omkring distriktet. I dette design er det: sundhedsplejen, dagplejen, mellemledere der sidder i forvaltningen og chefer. Forhindringer i respondenternes kalendere gjorde, at det blev anderledes. Hensigten med det var, at data fra aktørerne kunne have været bidraget ind i interview med distriktsledere og det lokale ledelsesteam. Det blev til gengæld sådan, at de sidste semistrukturerede gruppeinterview med det lokale ledelsesteam blev afviklet næstsidst på skolen og afslutningsvis med forvaltningen. Den aktionsorienterede form med

inspiration fra etnografien (Billing & Alrø, pp.65-91, 2017 & Frimann, S. et al, 2020). Fra starten af masterspecialet har der været arbejde med erfaringsbaserede data tilvejebragt af værktøjer (ex. PLF og den undersøgende cyklus), men i interviewene har det i praksis handlet om at skabe nogle øjeblikke, der kunne bibringe meningsskabende øjeblikke for interviewerne. Det har handlet om at samskabe viden og forandringer sammen.

"Udledte ledetråde er simple genkendelige strukturer, der virker som frø, hvorudfra vi udleder en større mening i det, der foregår"

Weick I: Hammer og Høpner, pp.107, 2019

I praksis har det også handlet om at bryde med den bias, at jeg i specialet er forsker i egen organisation. Fra start var jeg bevidst om, særligt i indkredsningen af begrebet overgange, at interviewpersonerne meget nemt satte deres lid til, at overgange måtte handle om overgangen fra børnehave til skole. Overgange kan som bekendt være meget mere. Der blev derfor som støtte, ud over nævnte grundprincipperne ovenfor, arbejdet med støttespørgsmål til de 5 steps i den undersøgende cyklus, der godt nok kan have nogle epistemologiske afsæt, så hvis interviewpersonerne qua min rolle som enten kollega eller i min funktion som skoleleder kunne understøttes af forberedte spørgsmål uden at interviewet blev struktureret.

Empiri og processer i praksis

Noget af det første, der blev klart i arbejdet med overgange, var, at ledelse har betydning, men også at tilblivelsen af en høj løfteevne baserer sig på dialog om holdbare data. Det bekræftes ved, at de lidt hårde kvantitative data i starten af masterspecialet fik form og blev samlet. Data fremgår opsummeret i søjlediagrammer i bilag 3, der giver et overblik over visitationer af tosprogede børn i Aarhus Kommune og hvordan børnene på Sabro-Korsvejskolen klarer sig i de store fag i skolen opdelt på dagtilbud, køn og i forhold til at have dansk som andetsprog. Og i øvrigt hvilke dagtilbudsenheder de kommer fra.

De hårde data, som jeg i overgangen til nyt skoledistrikt har med mig, er udgangspunkt for at se på, hvilke elevgrupper der kan være udsatte, og særligt kan have brug for, at vi sammen er omhyggelige, laver lignende udtræk ved indskrivningerne i foråret, og hvordan vi i min første indskrivning på den nye skole også tager hånd om de, der ikke umiddelbart er resiliente ved overgange.

Analysestrategi

Strategien har været at komme bag om de hårde data i afsøgningen af overgange i Syddjurs Kommune. Det har været vigtigt i arbejdet, at det ikke kun var fænomenet overgange, men i højere grad at nå frem til at forstå, hvad interviewpersonerne tillægger overgange af betydning. Da den sociale kontekst i socialkonstruktivismen er afgørende, har det været muligt i min egen overgang mellem to job i de semistrukturerede interviews at holde det op imod nogle af mine egne erfaringer med overgange, hvoraf nogle er med i masterspecialet.

Det har været strategien, der på baggrund af national og international viden, skulle indsamles lokale data. Data, der skulle være kvalitative og fremme en stærkere operationalisering af overgange fra dagtilbud til skole og gerne pege på, hvordan der kunne kapacitetsopbygges i Syddjurs Kommune.

Samtidig har der været et rationale i at spørge ind til kendskab til højtpræsterende dagtilbud og deres betydning for løfteevnen. En løfteevne, der kan være centralt i drøftelserne af klog videndeling mellem institutioner i en distriktsledelse. En videndeling, der også handler om effekter på feedback.

Resultater af undersøgelser

Følgende resultater deles op i to underafsnit. I det første afsnit redegøres for de generelle undersøgelsesresultater af overgang fra de semistrukturerede interviews. Og i andet underafsnit er der udtræk fra nogle af de semistrukturerede interviews.

Generalisering af de semistrukturerede interviews

Empirien fra de i alt 9 semistrukturerede interviews er transskriberede og herunder indsat generaliseret med inspireret af Ringsmose & Svinth. Det er sket på den måde at egne data er sat ind i et skema der, én-til-én, tidligere er brugt til at strukturere og illustrere hvad der kendetegner virkningsfulde dagtilbud (Ringsmose & Svinth, pp.37, 2019):

Data i bilag 7 er generaliseringer af udsagn, der kom til syne i de semistrukturerede interviews. Det vil i det følgende blive foldet yderligere ud. Antagelsen er, at hvis det er muligt på dagtilbudsområdet at tale om virkningsfulde tilbud, så må det også gælde for den tværfaglige disciplin overgange. Samstillingen mellem 12 måder at arbejde med

overgang (Danmarks Evalueringsinstituts, 2016) og de generaliserede udtræk efterlader opmærksomheden på at der kunne være mere systematik.

Kvalitative data som afsæt for tværfaglige læringsfællesskaber

Den pragmatiske disciplin ligger i dette masterspeciale op til at se på viden, rutiner og praksisser omkring overgange ude i praksis. I "step 3" i interviewguiden spørges interviewpersonerne direkte om: "... de ønsker at uddybe noget vide, teori eller inspiration" for interviewer. Den proces er med til at interviewpersonerne i hvert interview, og samlingen af alle interview, er med til at bevidne forskellige beskrivelser og forklaringer på overgange. Bag beskrivelserne og forklaringerne er der en lang historie om overgange i pædagogikken. Samtidig står det tydeligt, at der stadig er definitions-kampe i og mellem organisatoriske lag og drøftelser mellem ansatte i Syddjurs Kommunes Familie-, Børn- og Læringsområde, hvad angår overgange.

I det følgende vil jeg trække referencer til hvert af de fem grundprincipper i interviewene. Det første grundprincip angår om der er en fælles vision for samarbejdet om overgange i Syddjurs Kommune er der ingen af distriktslederne, der på kommunalt niveau referer til de værdier og tanker der fremgår af den kommunale hjemmeside. Der bliver refereret til materialer mellem børnehuse og skoler i 3 (L1, L2 og L4) af de 5 interviews. Hvoraf der eftersendes materialer fra de 2 distriktsledere (L1 og L4). Materialerne er eksempler på forskellige overgange fra Børnehus til Førskole/Skole og op gennem skoletiden og eksempler på årsplaner. Årsplaner for hvornår og hvordan overgangene håndteres. Direkte adspurgt distriktslederne om de deler materialer med hinanden meget sigende for det, der umiddelbart er et fravær af samarbejde på tværs mellem distriktslederne.

Interviewperson L1 spørges, hvor vedkommende henter sin inspiration fra? L1 svarer:

"Jamen altså jeg har ikke nogen netværk som sådan til at drøfte overgange med. Jeg har forsøgt mig med at skabe et netværk med min mentor, som er distriktsleder på x-skole. Men desværre er deres skole så meget længere fremme. Så det har været en hurdle, men jeg forsøgte".

Distriktslederne svarer ret entydigt på, at der er samarbejde mellem børnehuse og skoler. For eksempel svarer L3 således:

"Altså vi lavede en fælles vision på tværs af børnehusets skole, og den beskriver jo blandt andet noget om det her. Den er jo relativt kortfattet, men den peger alligevel i retning af, hvad det er vi gerne vil arbejde med, og det er det her med at skabe tryghed og skabe overlap i overgangene der faktisk beskrives".

Blandt aktører og forvaltningsniveau falder der nogle lidt andre kommentarer på værdier, der i højere grad angår brug af data (step 3) og ansvar overfor børnenes udvikling og læring (step 4). Der antydes alligevel kritik af organiseringen for at stå i vejen for at fremme værdierne i systemet. Her er et par eksempler:

L8: "Det er jo så ***** indlysende altså og der kan man sige den gamle model med at være både skole og småbørns sundhedsplejerske i samme område gav jo lidt større viden om en familie".

L6: "Men det har jo også noget med systemet at gøre. Det har måske ikke så meget med overgange at gøre, fordi vi kan da med det pædagogiske øje spotte både børn med parese, autistiske børn etc.. Vi har spottet børnene. Det har noget med systemet at gøre, for vi får lavet en indstilling. Altså barnet bliver jo eksempelvis først "født" til en paragraf 32 institutionsplads når barnet er 3 år. Det skal jo forelægges i et samarbejde, og det skal en rådgiver med ind over. Det kan jo være komplikationer i familien. Tit og ofte så spotter vuggestuen, personale og dagplejen. Men der mangler måske overlevering".

Udfordringerne med det organisatoriske udtrykker forvaltningen sig enig i og er så i øvrigt vigende på spørgsmålet. L16 responderer på reference til aktørers erfaringer fra tidligere organisationsforhold og siger:

"Det er en tanke at man skulle have haft sundhedsplejen over i det samme afsnit. Altså det er jo ret interessant at man allerede har tænkt det. Ja nogen har haft mod og sådan noget".

L15: "Ved overgangen har vi et fælles sprog, fordi det er en måde, vi taler om at have et fælles børnesyn. Vi har altså en fælles tilgang til, hvordan vi løser opgaven eller hvordan vi samarbejder".

I sidste citat fra forvaltningspersonen, L15, er der ingen reference til børnesynets indhold eller hvor det er hentet. Udsagnet står under alle omstændigheder uimodsagt og i værste fald som et normativt greb. Det står dog klart, at forvaltningen og det lokale ledersteam på søgningen i transskriberingen har nogle flere repræsentationer af stammen af ordet samarbejde.

I det lokale ledelsesteam udtrykkes det, at det ikke at have nogle værdier eller endnu en uklart defineret organisation af, L10, at et forum for samarbejde er centralt:

"Altså nu er det jo lige taget ud af en kontekst, men det jeg lige kommer i tanke om, og som jeg også har talt med "leder/chef" om ... er at man lidt kommer til at stå alene. Jeg tror det er lidt det der udtrykkes og måske også det der med at konsultere sig selv uden forankring af samarbejde, at man tænker: okay – der er ligesom ikke rigtig nogen køreplan for hvad jeg skal gøre her. Så det handler rigtig meget om hvordan jeg finder de værdier inde i mig selv".

Der er reference til de værdier, der forventes at være ved distriktsledelse i både interviewet med det lokale ledelsesteam og forvaltningens, og her betones to stemmer.

L12 udtrykker det således:

"I ledergrupperne kan der mangle sammenhænge, og hvis det der berettes, er at man kan være konge i eget hus eller konge i et distrikt omkring børnehusene, så er der i hvert fald et udviklingspotentiale, tænker jeg".

Forvaltningens stemme er, at der med distriktsledelse også fremhæves en relationel værdi.

L16 udtrykker det således:

"Det kan vi blive bedre til, men vi har jo forsøgt, for eksempel med det her distriktsledelse for at få i hvert fald det relationelle til at hænge sammen".

Der er således særligt i forhold til værdier tale om nogle tanker, der kan pege på relationel koordinering (Vestergaard, B., pp.56-61, 2013).

I det følgende følger referencer til dels fokus på børns læring og fælles ansvar for børns udvikling og læring. I et af interviewene kan jeg som interviewer høre mig selv være

vedholdende i spørgsmålet om hvad der er ledelsens opgave. Spørgsmålet lyder flere gange på forskellig vis. Her er det noget svært at få et svar – eksemplerne kommer her:

L7 afgivne svar: "Det er min antagelse at det er personbårne. Nu arbejder vi også begge med kontrol i ledelse tilsynet. Altså i det pædagogiske tilsyn på dagtilbud. Der bliver de jo, når vi er ude på tilsyn, i en tilsynsmodel, ekstern tilsynsførende, og så er vi koblet på det. Der bliver der spurgt til hvordan der arbejdes med overgangen, så på den måde, er det jo forpligtende".

L6 reflekterer på at L7 udtrykker at børnene i overgange skal lære at "magte":

Ja, det er blandt andet at stille nogle tydelige overgange, at der skabes noget struktur og overskuelighed rammer. Det har alle børnene godt af - både dem, der har det svært, men også de andre, fordi det for eksempel er stort at komme fra en dagpleje og ind i en børnehave. Det er også et stort skift at komme fra børnehaven og til skolen.

L13+14 drøfter hvad de i forhold til interviewet vil tage med sig.

Her siger L14: "Ligesom pædagoger har det med læreplaner, har jeg det sådan med overgange; at det er ikke godt nok, det kommer løbende som dagplejer. Der er jo masser af overgange i hverdagen, lige fra modtagelsen af barnet om morgenen. Når vi nu ved det, giver en god årgang. Altså, pædagogik kan ikke altid være tilfældig."

Hertil responderer L13: "Det er også et sprog. Det er en metode. Ja, en relationspædagogik."

Den nok stærkeste ytring på udvikling kommer fra L12, der får sagt: "Men jeg oplever, som tiden er gået, at min egen rolle i det også har ændret sig. Jeg oplever stadigvæk en stor samhørighed, men også at vi godt kan hæve os oppe på et lidt højere niveau og tale det samme sprog for at lykkes med de overgange, som vi i øjeblikket har."

I det lokale ledelsesteam ytres af L10 om førskolearbejdet: "Vi gør børnene klar til fællesskabet. Vi gør børnene klar til frikvarteret, så får vi lov til at tage lærernes læringsdesign ovre fra skolen. Jeg synes, det er rigtig fint perspektiv, at det er den sociale personlige dannelse der vægtes. Det er en vægtning i børnehaven, og så lærer man tilmed noget om at være i skolen, suppleret af at der kommer vejledere ud og vejleder."

Forhold til fælles litteratur om ambivalens i overgangen mellem børnehave og skole (Christensen & Johansen, pp.39-52, 2017) taler om, at man også skal passe på at tage glæden ud af overgange. Det lokale ledelsesteam responderer ved L11: "Det er jo rigtigt, som artiklen direkte indikerer, at de to fra UCC argumenterer for, at vi måske også skal passe på ikke at tage glæden ud ved selve overgangene fra børnehave til skole. Børnene glæder sig allerede til noget nyt. Men fordi vi udviser forskellene, så er der ikke et skift. Det bliver for meget leverpostej. Det er det samme. Der er ikke noget nyt. Og det kan være problemet. Samtidig kan det være, at skolen har fyldt så meget i debatten med PISA bla bla bla, og KL, Ministerier og så videre har presset os uhensigtsmæssigt ud i bestræbelserne på at nå højere. De siger op i konkurrence. Og så tilretter børnehaven i overgangen fra børnehaven til skolen. Det der med, at så skal man være skoleparat."

Artiklen, der refereres til ovenfor, refererer til et forskningsprojekt "Læring for Alle," der løb af stablen fra 2013-2016, hvis udgangspunkt er interaktionistisk og sociokulturelt perspektiv på social praksis (Christensen & Johansen, pp. 42, 2017). De to forfattere perspektiverer, at det er vigtigt, at overgangsarbejdet ikke kommer til at virke negativt på børnenes deltagelsesmuligheder og nysgerrighed. Og der stilles det spørgsmål om:

"I hvor høj grad er det egentligt muligt for børn uproblematisk at bære kompetencer med sig fra en kontekst til en anden i det omfang, som det ofte forventes?

Citat fra: Christensen & Johansen, pp.50, 2017

Med ovenstående citat for øje der maner til forsigtighed, idet deltagelse og kompetencer kan forstås situeret og relationelt, hvilket retter opmærksomheden på konkrete læringsmiljøer i børns liv. Et af de instrumenter der peger i retning af kvalitetsudvikling af læringsmiljøer, er der arbejdet med Kvalitetsudvikling i daginstitutioner [KIDS] (Ringmose & Kragh-Müller, 2015).

Det andet sidste grundprincip der ledes efter i empiri, er brug af data: Systematisk undersøgelse af samarbejdsflader der kan fremme børns udvikling og overgange. Det er et grundprincip der ligger i lige forlængelse af ovenstående indlæg og intentioner om at arbejde kvalificerende. I interviewene gives der udtryk for et udgangspunkt for arbejdet med data der bl.a. refererer til et møde mellem Sundhedsplejen, Børnehaven og Skolen: L9 siger: "Det forandrer sig så lidt nu, men når vi kigger på vores lister, som de ser ud lige nu, så

er jeg den der ligger med de børn der ligger højest i niveau. Altså, er det det her område, som ligger højest i forhold til mængden af niveau 3 og 4."

Teknisk er det udsagn udtryk for, at der er mange sårbare børn på vej i skoledistriktet.

Senere i interviewet med sundhedsplejen udtrykker L9 om systematikken: "Føler lidt de data skal op på bordet. Vi skal se på systemet. Se om det, vi har snakket ved at mødes igen om systemet "Hjernen og hjertet," det ville L12 så komme og fortælle om, når vi skal have mere formelt møde ikke, men vi ved jo ikke hvad det er for en størrelse."

L8 fortsætter: "Altså jeg tænker bare at der ligger nogle bristninger rundt omkring. Ikke fordi vi kan jo også godt nogle gange støde på, at der er nogle familier som starter op. Nu har jeg jo været ude i området, hvor de faktisk børn begynder at komme i indskolingen og hvor du også støder på dem, og hvor jeg tænker nogle af dem er jo faktisk også nogle, hvor jeg har været hos en yngre søskende og måske også har lavet en underretning, og der er måske også har været sat en indsats i gang og sådan, men det er jo ingen viden, der går videre. Til L8 og det er jo et eller andet sted fuldstændig fjollet. Og så er det nogle gange, så krydser vi hinanden. Nå ja, jo, jo, dem kender jeg godt. Eller ja, jo, jeg ved."

Hos forvaltningen spørges der til en aktuelt politisk afrapportering og sagsbehandling om værktøjer, hvor der ikke er en respons til andet det selvfølgelig i at dataene fraværtøjerne knytter an til resultatdata eller demografiske data (Hansen L.S., pp.56, 2020). Til gengæld kommer der en fortælling fra L16 om udfordringerne med værktøjerne mellem afdelingerne i Syddjurs Kommune.

"Vi var inde til en større samling, hvor man også vil indstille et værktøj i samarbejde med Ministeriet og med alle på børneområder. Både familieafdelinger, sundhedsplejersker og os. Og der var vi samlet, hvor de så præsenterer det her værktøj TOPI, og hvor familieafdelingen så rækker hånden op i den her store forsamling med sundhed og siger, at det var da godt nok spændende. Det kunne vi godt tænke os at få. Hvor jeg sidder og tænker, det har vi siddet og arbejdet med i 2 år, og vi har det på dagtilbudsområdet, og vi har det kørt det ind."

I den anden ende af det kommunale hierarki møder vi dagplejen, der retter kritik af, at konkrete fysiske rammer ikke søges i nærheden af der, hvor børn skal starte efter dagplejen.

L14 udtrykker det således: "Vi så gerne at legestuen er det sted, vi kommer og gerne ser vi jo, enten de børn, vi har haft i dagpleje engang, ved at der kommer søskende hen, så har de jo en relation der er anderledes end vi har været ude at hoppe på, hoppepuden der ligger tæt på de lokaler vi har på skolen lige nu. Men så har vi jo lidt en relation til skolen. Men om vi lige sådan kan siger vi også har forældrene med, ved at sige vi har været heroppe på skolen og sådan noget, så de kommer også med deres børn."

Det sidste grundprincip, der teoretisk knytter an til den undersøgende cyklus er: Fælles fokus på kapacitetsopbygning og kompetenceudvikling, hvor L10 i dette udtræk ligger ud med et væsentligt afsæt for al ledelse – L10 siger: "Forsøger hele tiden at være den der rollemodel, og så gå forrest og vise det her, hvis man et eller andet sted ikke er 100% klar over, hvad fanden er det jeg laver, fordi man også griber efter de her måske lavt hængende frugter, fordi man tænker, jamen, vi er nødt til at gøre et eller andet, og et meget konkret eksempel. Det var da vi startede den her proces med tidligere SFO og overgang. Det var så "x-leder" der i det tilfælde, hvor vi kunne se noget der ikke virkede, kunne i hvert fald se noget der havde udviklingspotentiale og spurgte. Skal vi se på det. Og så prøvede at revidere det hele, men vi sad også bare os, at vi ikke havde nogen og at hive i, og det har igennem nogle år udviklet sig til at blive et rigtig fint. Stadigvæk har vi en masse udviklingspotentiale."

Sundhedsplejen udtrykker ved L8: "Jeg tror og håber trivselslinealen den kan give os det fælles sprog."

Mens man på dagplejeområdet i højere grad taler om, hvordan den enkelte medarbejder lykkes i forhold til også forældre.

L7 siger: "Ja, der kan vi tage de 6 kompetencer og bruge sammen med den mor og se "klar til læring" for et barn til 0 til 2. Og hvad er det egentlig for en udvikling, vi forventer der. Det kan en konkret film. Og på den måde kan forældre selv se, gud ej, de passer godt selv at begynde at tage flyverdragt på, modsat bare at lægge barnet ned på gulvet."

Under forvaltningsinterviewet er der flere gange referencer til at inddrage forældre og arbejde med strukturer, men til sidst i interviewet overrasker det alligevel, at L15 og L16 bliver enige om, at det er vigtigt at genbesøge tidlige indsatser og se på overgange igen. L15 siger det på denne måde: "Jeg synes, det er oplagt at tage det op igen."

I interviewet med det lokale ledelsesteam får jeg selv som interviewer lov til sidst at lave en opsamling. Opsamlingen giver en bredere forståelse af, hvad der bl.a. er blevet sagt om kompetence- og kapacitetsopbygningen fra L10, L11 og L12:

"Der er eftertanker angående det forskningsbaserede, og især effekten af de højtpræsterende pædagoger, det lægger I mærke til. Jeg bemærker også, at teamet refererer til forskellige teorier, som vi skal høre mere om, bl.a. Paradoksledelse med Lotte, og der er også noget med ambivalenser i overgange, som vi kan genbesøge. Der er desuden aftalt besøg på institutioner både i Århus og Grenå for at arbejde videre sammen. Endelig fornemmer jeg, at teamet gennem interviewet har fået mere sikkerhed i forhold til hinandens ståsteder vedrørende overgange."

C1: Opsummerende bekræftes på lydoptagelsen.

Semistrukturerede interviews med læringscirkel og kvantitative data

I Aarhus Vest er en forholdsvis stor variation. Hvis det er en tendens der holder til afgangsprøverne, så vil det lokale dagtilbuds børn i gennemsnit få karakteren 7 eller mere mens børnene fra Aarhus Vest vil komme ud med en gennemsnitskarakter på mellem 2 og 4.

Analyse og kritik af empiri

Den brede definition af data, som figur 2 i masterspecialet arbejder med, er data hentet fra praksis og efterlader en ret tydelig overvægt af demografiske og perceptionelle data. De sidste to kvadranter i figuren, resultat- og procesdata, fylder mindre. Der vil nødvendigvis være brug for at forholde sig til dette og skaffe mere data, hvis der i egen organisation fremadrettet kunne afkodes bedre (Hansen, L.S., pp. 57, 2020). Til gengæld danner primærempirien grundlag for at være en del af forskellige former for data, der løbende kan systematiseres og kvalificeres i mit nye skolelederjob.

Eksempler på resultatdata, som der mangler i interviewene, kommer bl.a. fra Sundhedsplejen. Sundhedsplejen henviser til en igangværende opgørelse, hvor der ud af 17 nyfødte børn er 10 niveau 3-børn, hvilket betyder udvidet sundhedspleje i distriktet. Dette rejser overvejelser om, hvordan disse børn følges og bryder med et ellers tilrettelagt og forventet socioøkonomisk mønster. I interviewet refereres der til den britiske forsker Brenda Taggart og vigtigheden af ikke at nedvurdere de forebyggende og sundhedsfremmende indsatser.

Selvom der i hvert interview refereres til Brenda Taggerts forskning, er der ingen, der forholder sig videre til højtpræsterende pædagogers betydning for børns senere resultater i skolesystemet. Så selv om der, som man kan se, er mange perceptionelle data jævnfør det forrige afsnits udtræk af empiri, kommer de perceptionelle data, der er eksempler på, særligt fra personalet. Der efterspørges perceptionelle data fra forældre, særligt fra forvaltningen, hvor L15 som eksempel siger: "Men der ligger også noget i den bonus-del, som du måske også fisker lidt efter, Carsten. Der er også noget relationel koordinering, når man sidder og drøfter de her overgange. Og hvordan kan vi gøre det sådan, at det passer godt til vores distrikt, når vi skal tale med forældre eller med hinanden".

Udsagnet gemmer bag betydningen af relationel koordinering og er en indirekte påmindelse om at inddrage forældre i beslutningsprocesser og få en samproduceret evaluering og forskning (Krogstrup, H.K., pp. 49-64, 2020). I en længere dialog mellem interviewpersonerne i det lokale ledelsesteam reflekteres der lidt over, om overgange også er for forældre. L11 siger: "Jeg vil egentlig gerne tilslutte mig det, som L12 siger, at vi forsøger, at vi tilstræber os, at lave nogle gode overgange, som næsten er så flydende, at de ikke ses. Og det kan godt være at referencepunktet til artiklen (Christensen & Johansen, 2017) med at det måske er forældrenes skyld, vi arbejder med overgange, men der også for nogle børns skyld, som ikke fungerer særlig godt i skiftet som det normale barn. Der kan det godt være, at vi for det normale barn kommer til at fjerne en glæde ved at sige, at nu går vi fra en børnehave og over til en skole, fordi det er stort. Og det er også en overgang, som vi skal værne om, men vi forsøger til stadighed at skabe en overgang, som er næsten, er så usynlig, at den ikke ses. Og så er spørgsmålet, hvem man sigter efter, om det er børneperspektivet eller om det er forældreperspektivet, om det er skoleperspektivet eller børnehaveperspektivet. For vores vedkommende tror jeg sgu det handler om, at vi gerne vil gøre det så blidt og nemt for alle involverede, at vi har den løsning, vi er landet på i øjeblikket".

I forlængelse af ovenstående citat reflekterer L10 videre: "Jeg synes også det handler lidt om ser man på indholdet eller ser man på rammen? Altså rammen synes jeg er vigtig der er noget genkendelighed i, og også det der med at der måske følger en kendt voksen med. Men selve indholdet tænker jeg der er evidensbaseret viden på, at hvis man skaber noget i børnefællesskaber på udviklings-/uddannelsesniveau som følger med dem som den røde tråd, som eksempelvis den sprogkanon der er lavet i Syddjurs Kommune og nogle

arbejdselementer, som I har snakket om, at I bruger nede tidlig SFO, som er genkendelige ude i skoven. Altså det her med at gentagelser - skaber større læring".

I forrige afsnit om empiri deles empirien op i to underafsnit. Det andet afsnits overskrift kaldes "Kvalitative data som afsæt for tværfaglige læringsfællesskaber".

Afsnittet deles yderligere op i fem grundprincipper:

1. Fælles vision for samarbejdet
2. Fokus på børnenes læring
3. Brug af data
4. Cementering
5. Fælles fokus

En af hjørnestenene i arbejdet i professionelle læringsfællesskaber er empiri. Selvom sekundære data i masterspecialet flere gange refererer til udsathed, er det i interviewet med sundhedsplejen de demografiske data, der kommer til at stå stærkest. Det er måske ikke med største selvfølgelighed, at der hvor der kommer stærke bud på praktiske betydningen af professionelle læringsfællesskaber i interviewet med dagplejerne, eksemplificeret med det udtræk, der i afsnittet om empiri fra drøftelse mellem L12 og L13 om afleveringssituationen om morgenen i dagtilbud.

I forrige afsnit refererer L10 indirekte til "paradoksledelse" (Lüscher, L.S., 2012), og L11 refererer i ovenstående citat ovenfor til Christensen og Johansens artikel om "Pædagogiske bestræbelser og ambivalenser i overgangen mellem børnehave og skole" (Christensen & Johansen, 2017), og L11 afrunder ligeledes mere grundlæggende med at bruge en mere generel reference til evidensbaserede børnemiljøer, og L10 afslutter med at referere til en sprogkanon i Syddjurs Kommune. Det er i det hele taget det interview, der giver de tungeste teoretiske referencer.

Både teorien, om end den er mere abstrakt, og den pædagogiske praktiske data læner sig op af nogle paradokser for at forblive inden for en af referencerammerne. Rolleparadokser dukker samlet set op, fordi empirien er fyldt med problemer, dilemmaer og paradokser, og her kan dataen bruges til at skabe et mere sikkert handlegrundlag (Lüscher, L.S., pp. 103, 2012), hvilket også er hensigten med de professionelle læringsfællesskaber.

Isoleret set ytres der ikke behov for perceptionelle data vedrørende børns overbevisninger og følelser i pædagogisk praksis, hvis vi forlader os på de interviews og data, der er output med både aktører omkring skolen og det lokale ledelsesteam.

I tabel 2 præsenteres de data, der er hentet fra interviewene, i en generaliseret form, der refererer til, hvordan ledere i dagtilbud konstituerer deres ledelse for, hvad angår gode trivsels- og udviklingsmuligheder for børn uagtet opvækstvilkår (Ringsmose & Svinth, pp. 34, 2019). Hvad angår distriktslederne, så er det på lige fod med det lokale ledelsesteam, der har siddet i lederstillinger i flere år, hvilket indikerer stabilitet og erfaringer med kerneopgaven. At der lokalt er en lokal tilgang af et højt antal børn fra samme dagtilbud til samme skole, er også udtryk for stabilitet. Særligt strukturen fremgår ustabil i det lokale dagtilbud med flere skiftende ledere og strukturændringer nogle år forinden interview. Det dokumenteres bl.a. af det udsagn, hvor L10 første gang citeres for at være ny leder efter "x-leder". Også sundhedsplejen udtrykker, at der i organiseringen af områderne er uklarhed ift. det at komme tæt på de enkelte børn. Her udtrykkes ganske vist, at det skyldes, at fagområdet er vokset markant; L Og det er også L10, der fra det lokale ledelsesteam på det faglige niveau taler ind i, at man evidensmæssigt ved, hvad der virker. Der er, med undtagelse af flere distriktslederne, flere bud på referencer til materialer og systemer, der kan koordineres bedre. Stærkest i kritikken er sundhedsplejen, der angiver, at de ikke kender nogen sammenhængende systemer og peger selv på trivselslinealen, som en simpel model, der kan skabe et fælles sprog mellem forskellige fagligheder (se tidligere citat af L8). L8 fortsætter:

"Trivselslinealen er genial og det er der sikkert alle mulige andre værktøjer der er. I kan sikkert komme på andre. Men jeg har endnu ikke truffet nogen i vores organisation der har spurgt en Sundhedsplejerske hvad det er for et håndtag. Det er egentligt kun os selv der gør det". Fælles for den kritik der rejses i empirien på det område er at der ikke er sammenhænge i materialerne. Der nævnes i interviewene også materialer der ikke fremgår af den politiske sagsbehandling der tidligere er refereret til (Bille, et al. 2023). Forvaltningens rolle vurderes af dem selv som usikker på grundlag af den nævnte fortælling af L16, der afslører både manglende kendskab til hinanden og udfordringer med relationel koordinering. Dette kommer tydeligst frem i den historie, L16 fortæller om mødet med ministeriet. En af de ledetråde i organisationen, som forskning i egen organisation kan afsløre, er at lytte sig frem til de ledetråde, der er i organisationen. Et af de hyppigste ord i forvaltningsinterviewet er "relation". Med hensyn til ordet "relation", som forvaltningen peger på, ved jeg, at der er en større analyse på vej om relationel koordinering i Syddjurs Kommune. Men som Weick udtrykker det således:

"Analysen begynder først, når vi begynder at handle" (I: Hammer & Høpner, pp. 162, 2019)

Iblandt aktørerne udtrykker L8 det som "fjøllet" at det ikke hænger sammen i overgange. Her refereres både til fysiske og, i dette tilfælde, modtagelse af barnet fra L8's varetægt til en anden institution. Et andet forhold er, at ledere på forvaltningen udtrykker, at der er noget med, at man ikke følger op på de aftaler om eftersyn af overgange; L7: "Vi har i hvert fald noget i den der overgangsbeskrivelse, som jeg tænker ikke helt fungerer". I interviewene er der mange ytringer i forhold til det faglige organisatoriske niveau og forvaltningens rolle. Distriktslederne adskiller sig ved i højere grad at ytre sig om, hvad man har og ikke har i egen enhed. En distriktsleder med erfaring fra en større kommune siger endda; L1: ".. da jeg var i x-kommune, samarbejdede jeg med dagtilbudslederen, men dagtilbudslederne i x-kommuner er sgu også langt væk, altså fra virkeligheden, og det synes jeg jo da er flyttet lidt og er kommet tættere på". Distriktslederne udtrykker, at de i samarbejdet med den pædagogiske leder af børnehusene har et tillidsfuldt forhold og også respekt for deres viden om børns udvikling. L3 siger blandt andet: "Jeg ved i hvert fald, at den pædagogiske leder i børnehuset har styr på de yngste børns udviklingsniveauer, og det giver tryghed for mig i samarbejdet".

I forhold til forvaltningens rolle er der flere ytringer, der henviser til forventninger, og forvaltningen erkender selv, at der er behov for både at genbesøge temaer som fx begrebet overgange og at se tværfagligt på begrebet samt at se på de materialer, der kan være med til at binde overgangene sammen. Det er distriktslederne, med henvisning til især samarbejdet med de pædagogiske ledere i dagtilbud, der relationelt har fundet sammen, uden at de kan pege på sammenhænge på overgangsmaterialer og hvordan der kan arbejdes med enkelte børn eller overgange for at sikre højere præstationer. Hvad angår forældresamarbejdet, er det forvaltningen, der står med flest ytringer, hvad angår det, der kan tolkes som samskabelse og/eller frivillighed.

Afsnittet afrundes med at optegne ledetrådene fra de 5 grundprincipper:

Fælles vision for samarbejdet

Interviewene kunne ikke trække nogen deciderede tråde til en fælles vision for samarbejdet. Der blev ikke draget nogen forbindelser til hverken Familie-, børne- og læringspolitik eller givet nogen indikation på en fælles vision for samarbejde om overgange. Distriktslederne talte om et samarbejde i fællesbestyrelser om udarbejdelse af en fælles vision, og dagplejerne talte om et praktisk samarbejde og en tæt kollegial støtte. Kritik på

baggrund af masterspecialet kan være, at der var mangel på tværs mellem både aktører og ledere. Forvaltningen argumenterer for relationelle kvaliteter og et nærhedsprincip, hvad angår distriktsledelse.

Med reference til teorien om professionel kapital kan det bringes til diskussion, om der er tale om klog vidensdeling (Hargreaves & Fullan, pp. 112, 2012), når der mellem distriktsledere ikke er formaliseret samarbejde om overgange.

Fokus på børnenes læring

Distriktsledernes fokus var ikke rettet mod børns læring, men derimod mod ledelsen af et distrikt på et organisatorisk niveau. Distriktslederne havde således stor tiltro til afdelings- og pædagogiske leders evner, især inden for ledelse af småbørnsområdet. Både sundhedsplejen og forvaltningen havde ikke i interviewet et fokus på børns læring. I det lokale ledelsesteam var L10 dog særlig stærk til at inddrage evidens. I forhold til L10 svarer vedkommendes funktion nøjagtigt til en pædagogisk leder i en fælles ledelse i et distrikt. Det, der måske overraskede mest, var, at dagplejen var særlig stærk og ivrig efter at drøfte børns læring på forskellige niveauer. Et tidligere eksempel nævnes i masterspecialet om afleveringssituationer om morgenen. Mellemlederne overrasker også på en bemærkelsesværdig måde ved at have et skolestisk blik for børns overgange. Mellemlederne har en baggrund som pædagoger og argumenterer for, at børn skal kunne håndtere overgange. En overbevisning og et perspektiv, der som følge af påvirkningen fra PISA-undersøgelserne, har skabt en række ambivalenser i overgangene mellem børnehave og skole (Christensen & Johansen, pp. 41, 2017). Det er værd at drøfte, hvilken læring der forventes, hvad det kræver af barnet, hvordan læringen skal foregå, og hvornår fokus skal være, for at komme endnu tættere på overgangene. I det næste afsnit af disse grundprincipper kan der måske trækkes de første konturer for at systematisere de første tråde, så der opstår en mere excellent tilgang i Syddjurs Kommune.

Brug af data: Systematisk undersøgelse af samarbejdsflader der kan fremme børns udvikling og overgange. Variationen af data er alle enige om er omfattende. Det der tydeligt bemærkes af interviewene, er at der ikke er sammenhænge. Hverken sammenhænge hen over overgange men heller ikke mellem aktører og ledelser der arbejder med de samme målgrupper. Der er flere svar på at der er nogle juridiske barrierer som GDPR-regler og styresystemer, men også at der ikke er fælles materialer som danner udgangspunkt for

drøftelser af børn. Det imødekommes af forvaltningen hvor der mellem L15 og L16 under interviewet laves en aftale om at genbesøge dels materialer og overgange. Blandt både distriktsledere og lokale ledelsesteam refereres der til forhåbninger til materialet "Hjernen bog hjertet" (Ramboll, (u.å.) indkøbt Rambøll til at kunne håndtere data om barnet i overgangen mellem dagtilbud og skole i Syddjurs Kommune. Den systematiske måde at arbejde med data knytter sig i øvrigt alene sammen med isolerede data der ofte bliver til enten i lokale professionelle læringsfællesskaber eller som data der samles centralt gennem eksempelvis udtræk fra vejledernetværk eller nationale undersøgelser der alle udtrykkes at være data på kommunalt niveau uden umiddelbare effekter på overgange. Det kan derfor bringes til diskussion hvad der egentligt er effektfuldt. Eller med andre ord er kvalitet. Hvor kvalitet på latinsk kommer af ordet "qualitas" som betyder "af hvad", men det kan diskuteres om kvalitet også handler om hvilken egenskab vi gerne vil have det har.

Cementering af et fælles ansvar for børnenes udvikling og læring

Forvaltningen har større forhåbninger, end det fremgår af andre interviews, om at nærhed og relationer - både decentralt hos aktører og ledere, hos pædagogiske medarbejdere og på forvaltningsniveau - skal binde systemet sammen. Der er stærk fokus på at organisere sådan, at der decentralt kan skabes et rum med større frihedsgrader for at samskabe, eksempelvis med forældre. Udfordringen synes at være, at decentrale ledere, aktører og mellemledere ikke er lige så forhåbningsfulde og umiddelbart efterspørger sammenhænge og også mening. Derfor ser det ud til, at der er indbyggede paradokser, der står i vejen for handlinger. I et af interviewene rettede L10 opmærksomheden mod begrebet paradoksledelse (Lüscher, L.S., 2012). Her kan der være en diskussion om, i forhold til dette masterspeciale og dets afsæt i dialogisk pragmatisme, at arbejde med rolleparadokser. Dette arbejde kunne bevæge sig fra at identificere problemer over dilemmaer og paradokser mod en handlingsgrund, der er sikker nok (Lüscher, L.S., pp. 103, 2012).

Fælles fokus på kapacitetsopbygning og kompetenceudvikling

Da der tydeligt fra alle sider peges på, at der ikke er sammenhæng i de værktøjer, der bruges på forskellige niveauer og på tværs af afdelinger, er det lige så tydeligt, at der bør tages hånd om dette. For mig at se er der imidlertid også en usund forventning om, at "nogen" skal tage initiativ. Især i interviews med distriktsledere er der undren over, hvorfor der egentlig ikke er etableret et netværk, hvor overgange mellem distriktsledere kunne

tematiseres. En enkelt distriktsleder deler erfaringer med at bruge en sprog- og læsevejleder mellem dagtilbud og skole, hvilket blot er et eksempel på, hvad der kunne udfoldes, deles og i bedste fald kvalificeres mellem distriktsledere i Syddjurs Kommune. Forvaltningen bliver også i interviewet opmærksom på, at den øverste distriktsleder i nogen grad er afskåret fra netværket for pædagogiske ledere i dagtilbud. Som interviewer oplever jeg, at forvaltningen reflekterer over at indarbejde fællesmøder i årsplanen. Lokalt efterlyses dette også i det lokale ledelsesteam, især med henblik på at ledelse af et mindre dagtilbud kan blive ensomt. Alene det at indgå i et større ledelsesteam kan generere refleksioner og styrke ledelsesbeslutninger. Som tidligere nævnt i tidligere grundprincipper er en udfordring, at styringsværktøjer og materialer på forskellige niveauer og forvaltningsplan ikke er afstemt. En sådan afstemning vil formentlig kræve enighed og kursusvirksomhed på flere niveauer. Der er behov for handling på dette område fra flere sider. Endelig synes der at være behov for udvidet relationel koordinering både på forvaltningsniveau og i skoledistrikterne. Den relationelle koordinering, som aktionsforskningen i masterspecialet har berørt ved at være forsker i egen organisation, er en udfordring, som vil blive diskuteret nærmere senere.

Opsummerende kritik af empiri

Hvis der skal fremsættes kritik af den indsamlede empiri, kan det bemærkes, at den peger i mange forskellige retninger og ikke i tilstrækkelig grad er konsistent. I stedet kommer der overraskende ledetråde frem, og organisatoriske dilemmaer fylder relativt meget, hvilket kan antyde, at det er værd at overveje, om den valgte metodologi med dialogisk aktionsforskning er passende. Under alle omstændigheder kan aktionsforskningen eller den vedvarende søgen efter sammenhænge gennem både rekursive- og iterative processer bidrage til forbedringer (Timperley, H.S., pp.139-143, 2018).

I de data, der fremkommer i masterspecialet, kan det være svært at se de kollektive forståelser af sammenhæng på tværs blandt de interviewede. Der er flere ledetråde, der især knytter sig til organisationen, men der er langt flere udsagn, der ikke fører til konkrete handlinger, hvilket kan virke uforløst. Fortolkningsspændet i organisationen ser overskueligt ud i en lodret linje, men der er også logiske konklusioner, der kræver politisk eller ledelsesmæssig handling. Hvis der ønskes fremdrift på uddannelsesområdet, kræver det en minimering af fortolkningsspændet og viden om, hvad der er virkningsfuldt, både for politikere og forandringseksperter (Timperley, H.S., pp.143-153, 2018).

I empirien fra masterspecialet er der ikke mange udsagn om sundhedsplejersker, dagplejere, pædagoger og lærere, der i denne sammenhæng kaldes tilpasningseksperter. Det kan være centralt, da Timperley også definerer tilpasningseksperter som:

"Tilpasningseksperter er disciplinerede innovatorer, som monitorerer deres effektivitet i form af engagementet, læring og trivslen hos alle de elever, de har ansvaret for" (Citat: Timperley, H.S., pp.152, 2018).

Med baggrund i analysen af empirien er der også lagt op til en diskussion af flere elementer. Det vil være oplagt inden diskussionen at have været præsenteret for Donald Schöns refleksionsbegreb, hvor han præsenterer to forskellige former for vidensproduktion: refleksion-i-praksis og refleksion-over-praksis (Juhl, A.G. et al, pp.94-96, 2019). Når den teoretiske referenceramme bringes ind i dette afsnit om analyse af empiri, skyldes det, at den nærværende empiri i nogen grad er udtryk for refleksion-i-praksis, mens de afsluttende afsnit i masterspecialet er refleksion-over-praksis. Det skal dog stå klart, at refleksion-i-praksis også er værdifuld. De pragmatisk interviews indeholder gode og værdifulde refleksioner-i-praksis mellem kollegaer. De afsluttende afsnit, diskussion og konklusion, i masterspecialet udgør snarere det, der kan kaldes refleksion-over-praksis.

Diskussion og Perspektivering

De professionelle læringsfællesskaber, der anvender læringshjulet inspireret af KOLB's læringscirkel og den undersøgende cyklus, modtager kritik for ikke at integrere det sociale og samspilsmæssige element (Peter Jarvis I: Illeris, K., pp.42, 2017). Både læringscirkler (professionel læring) og den anvendte undersøgende cyklus har stærke rødder i erkendelsesteorier, især praksis- og praxis-epistemologi som bærende for erkendelsesteorien (Hansen, F.T., pp.69, 2018). Jeg tillader mig at være kritisk over for modellen, men samtidig bemærker jeg, at de data, der er blevet indsamlet i interviewene, muligvis er mere brugbare end først antaget, da de faktisk præsenterer sociale og samspilsmæssige data på flere niveauer. I dette perspektiv kan det være, at organisationen i Syddjurs Kommune først nu er klar til en bevægelse mod excellence.

Fra de sekundære data fremgår der blandt andet faglig kritik og politisk fastholdelse af henvisningspolitikken i Aarhus Kommune. Særligt i Syddjurs Kommune er der kritik af politiske processer og ukoordineret materialevalg, samt et påpeget fravær af data på børne- og elevniveau.

I gennemgangen af den primære empiri lagde jeg op til opsamlingen af ledetråde under de fem grundprincipper, det vil jeg i diskussionen ville vende tilbage og berøre yderligere aspekter ved hvert punkt.

Afslutningsvis kan en overordnet diskussion fokusere på, hvordan de identificerede udfordringer kan omsættes til konkrete handlinger og politiske tiltag for at forbedre overgangsprocesserne og styrke børns udvikling og læring i Syddjurs Kommune.

Diskussion af nødvendigheden af at etablere en fælles vision for samarbejdet

Diskussionen om nødvendigheden af at etablere en fælles vision for samarbejdet bringer flere vigtige aspekter i spil. Klog vidensdeling, som tidligere nævnt (Hargreaves & Fullan, pp.112, 2012), er afgørende for at fremme effektivt samarbejde og forbedre overgangsprocesserne. Distriktsledernes manglende fælles fokus på overgange kan indikere behovet for et forum, hvor klog vidensdeling kan finde sted. Det rejser spørgsmålet om, hvordan man kan skabe sådanne fora for erfaringsudveksling og deling af bedste praksis.

Forvaltningens ønske om at besøge overgangene er relevant, men der synes at mangle en etableret tradition for at gøre det på baggrund af konkrete data. Dette peger på behovet for mere systematisk brug af data for at informere beslutninger og handlinger. Koordinering imellem aktørerne og nedbrydning af siloer i organisationen er afgørende. Dette kræver politiske beslutninger og ledelsesmæssige valg på chefniveau for at skabe en mere integreret tilgang til overgangsprocesserne.

Interviewernes konsistente udtryk for, at den dialogiske aktionsforskning bidrog til gode refleksive tanker, indikerer vigtigheden af at opretholde en åben dialog og en kontinuerlig refleksionsproces. Dette kan styrke kulturen for læring og forbedring på tværs af organisationen.

Selvom det er anerkendt, at ledere kan opleve udfordringer med at arbejde med data, understreger det behovet for træning og understregning af rekursive og iterative processer. Minimering af fortolkningsspændet kræver en systematisk tilgang til dataindsamling, analyse og anvendelse af resultaterne i beslutningsprocessen.

Diskussionen rejser også spørgsmålet om, hvorvidt den pragmatiske tilgang i masterspecialet kan styrkes ved at arbejde med evidensinformeret data. Dette ville ikke kun skabe et solidt grundlag for beslutninger, men også muliggøre en gensidig hjælp mellem

aktørerne vedrørende overgange. Dette kan være en vej til at skabe mere effektive samarbejdsstrukturer og en fælles forståelse for, hvordan man bedst støtter børns udvikling og læring i overgangsperioder.

Diskussionen om det manglende fokus på børnenes læring, både lokalt og kommunalt, rejser vigtige spørgsmål om, hvordan man bedst kan sikre en mere målrettet tilgang til børns udvikling og læring i overgangsperioder.

Mellem distriktsledere og parterne i det lokale skoledistrikt blev der ikke lagt betydelig vægt på børns og elevers læring i interviews. Tryghed og nærhed var dominerende temaer, men det manglende fokus på specifikke læringsmål kan indikere behovet for en mere systematisk tilgang til pædagogisk planlægning og evaluering.

En nødvendig drøftelse er, om der kan identificeres fælles fokuspunkter for, hvad børn skal kunne, både mellem distriktsledere og mellem parterne i det lokale skoledistrikt. Det kan være gavnligt at etablere klare og fælles målsætninger for børns læring og udvikling, som kan fungere som rettesnor for alle involverede.

Den dialogbaserede aktionsforskning har vist sig at være et positivt element i at bringe forskellige parter omkring faglighed sammen. Dette indikerer en vej til at skabe mere fælles forståelse og samarbejde omkring børnenes udvikling. Drøftelsen bør omfatte, hvordan man kan styrke denne dialogiske tilgang yderligere og sikre, at den bliver en integreret del af praksis i hele organisationen.

Spørgsmålet om at arbejde mere iterativt, som foreslået af Timperley (Timperley, H.S., pp.139-143, 2018), er relevant. En iterativ tilgang kan muligvis fremme en løbende evaluering og justering af indsatser, hvilket er afgørende for at opnå en mere målrettet og effektiv støtte til børnenes læring i overgangssituationer.

Samlet set kræver drøftelsen en refleksion over, hvordan man bedst kan balancere behovet for tryghed og nærhed med behovet for at sætte klare mål og forventninger til børnenes læring og udvikling i overgangsprocesser.

Brug af data til systematisk undersøgelse af samarbejdsflader til diskussion

Diskussionen om brugen af data til systematisk undersøgelse af samarbejdsflader rejser komplekse spørgsmål om videnstyring, koordinering og kvaliteten af samarbejdet i Syddjurs Kommunes forvaltningsenhed for Familie, Børn og Læring.

Masterspecialet fremhæver et manglende kendskab til hinandens brug af værktøjer til datastyring både inden for samme søjle og på tværs af afdelinger. Lokalt synes der at være en interesse i at styrke den relationelle koordinering og dele data mellem afdelingerne. Dog påpeges også, at forstyrrelser fra andre afdelingers brug af forskellige værktøjer kan bidrage til alternative perspektiver på børns udvikling, men det udfordrer samtidig systemets stringens.

ECCERS-modellen og fokus på teorier som arbejder med paradokser og handlingsanvisninger bringes ind i diskussionen. Spørgsmålet er, om der er sammenligningspunkter mellem paradoksledelse og forbedringer knyttet til den undersøgende cyklus og dialogisk aktionsforskning. Timperleys idé om bæredygtighed og den undersøgende cyklus kan muligvis bidrage til mere sammenhængende og effektiv praksis. Dog er der behov for at forholde sig til kritikken fra Peter Jarvis og Finn Thorbjørn, der påpeger mangler i erkendelsesmæssige forhold og en mangel på sociale og samspilsmæssige elementer i dataindsamlingen.

Diskussionen går dybere ind i spørgsmålet om den rette tilgang til udvikling af læringsfællesskaber. Der refereres til Juhl og Thorbjørns pointer om behovet for en stærkere forbindelse mellem viden i og om praksis og visdom, samt erkendelsen af, at refleksion-i-praksis og refleksion-om-praksis begge er værdifulde, men kræver en mere nuanceret tilgang.

Samlet set rejser diskussionen komplekse spørgsmål om, hvordan data kan bruges bedst muligt til at forbedre samarbejdet og kvaliteten af praksis i Syddjurs Kommune. I forhold til kapitlet om kapacitetsopbygning og samskabelse introduceres begreberne "upstream," "midtstream," og "downstream," som indikerer både nedstrøms og opstrøms perspektiver i dataindsamlingen. Diskussionen inkluderer refleksion over, hvorvidt den primære empiri kan betragtes som "midtstream," og om aktionsforskningen placerer sig mellem forskerstyret og brugerkontrolleret evaluering og forskning, som illustreret ved eksemplet med Århus-kompasset (Krogstrup, H.K., pp.58, 2020).

Hvordan det fælles cementeres gennem kapacitets- og kompetenceudvikling

Evaluering hænger i høj grad sammen med kapacitetsopbygning og kompetenceudvikling i dette masterspeciale. Her er et eksempel på både undersøgelse og evaluering af kapaciteten og kompetencerne vedrørende overgange i Syddjurs Kommune. Interviewene refererer til evidensorienterede data, som teoretisk set, ved hjælp af dialogisk aktionsforskning, kan genbesøges for at opnå dybere viden. Det samme gælder for paradoksledelse, hvor der konkret kan arbejdes med rolleparadokser. Diskussionen peger på, at masterspecialet kan bidrage til samskabelse via et interorganisatorisk perspektiv, men kapacitetsopbygning kræver også organisatorisk læring og double-loop-læring.

Midtstream-organisation og relationskapacitet

En delkonklusion antyder, at et mere sikkert grundlag for relationskapacitet er nødvendigt. Drøftelsen om, hvordan en "midtstream-organisation" kan styrkes ved mere samskabelse, brydning af "windowdressing" og symbolsk inddragelse, bringes frem. Sherry R. Arnsteins "Ladder of citizen participation" kan fungere som en lakmusprøve for at sikre bedre dialogisk aktionsforskning. Diskussionen vil vende tilbage til udfordringen ved at være forsker i egen organisation, hvor medforskning er dilemmafyldt og tidskrævende. Lederen som aktionsforsker diskuteres, og spørgsmålet rejser sig om, hvorvidt undersøgelsesdesignet har været tilstrækkeligt systematisk.

Afsluttende bemærkninger om forskning i egen organisation

Dilemmaer ved at gennemføre forskning i egen organisation diskuteres, og spørgsmålet om, hvorvidt håndteringen af første-, anden- og tredjepersonspraksis er tilstrækkelig, stilles til drøftelse. Der rejses spørgsmål om, hvorvidt forventningerne til videnskabelig afprøvning og formidling i 2024 vil gøre en forskel for interviewpersonerne.

Konklusion

Overgange opleves stadig som et mangfoldigt begreb, hvorfor jeg på baggrund af teori om overgange kobler mig på overgangsriter, hvor kontinuitet tilstræbes. Disse overgangsriter indeholder fire faser: i) Forberedelse, ii) Adskillelse, iii) Overskridelse, og iv) Integration, hvilket betyder, at alle fire faser må inddrages i overgangsprocessen. Overgange er ikke altid synkrone; de kan også være individuelle.

Empirien kortlagde, at overgange begynder længe før skiftet fra dagtilbud til skole, og der ligger i den forbindelse en helt særlig fordring for pædagogiske ledere og nøglepersoner i at være medskabende og opbygge kapacitet. Masterspecialet har redegjort for, at dette opnås gennem dels systematisk etablering af viden og dels etablering af en professionel kultur.

Den dialogiske aktionsforskning har sin berettigelse i lyset af, at viden ikke alene sikrer magtfordelingen i organisationer. Dialogisk aktionsforskning har også potentiale til at håndtere flertydigheden i interne og eksterne kontekster. Dette betyder, at det, der summativt og formativt er lidt sværere at få fat i, kan dialogisk aktionsforskning bidrage til at afdække. På den måde har masterspecialet åbnet op for en række diskussioner i det videre arbejde med at kvalificere overgange i Syddjurs Kommune på forskellige niveauer.

De evidensmæssige forhold, der gør, at et team af pædagoger og/eller lærere bliver stærkere til at håndtere overgange, benægtes ikke. Særligt står det klart, at den pædagogiske ledelse skal bidrage til at konstruere og rekonstruere sammenhænge, og der skal mentalt arbejdes for ikke blot at fastholde problemer, men også for at sikre, at det pædagogiske personale kollektivt bliver mere effektivt. Lederen skal sikre, at der ikke er for mange mål, men også undersøge, om de mål, der sættes, er effektive for overgangene.

Det vil både være forvaltningens, skoleledere samt distriktslederes opgave at der innovativt på skoler og på tværs af skoler og lokale forvaltninger kræves meget bredere arbejde og konsensus om overgange. Dette kræver yderligere undersøgelser. Særligt vigtigt er det, at der bliver en mindre spændvidde i fortolkningsmulighederne af overgange. Flere af de ledetråde, masterspecialet har udledt, kan bruges til at arbejde videre med en stærkere systematik om overgange.

Konklusionen er også, at det er muligt, at et videre arbejde med forskellige metodiske afsæt kan fremme især det iterative arbejde med den undersøgende cyklus. Der er også i masterspecialet anvist, hvordan der kan arbejdes mere undrende. Desuden er det oplagt at have modet til at arbejde med at bryde op med historisk set ældre styringsparadigmer og blandt andet bruge "Ladder of citizen participation" som en lakmusprøve for at sikre mere midtstream-organisering.

Endelig vidner masterspecialet om, at det kan være nødvendigt at trække på viden mellem kommuner for ad den vej at kunne arbejde mere fremragende. Det står klart ved masterspecialets afslutning, at viden må kombineres med visdom.

Litteraturliste

- Alnor, L., Brandsen, M., Kaspersen, S., Kirkegaard, E. N., Mogensen, K. O., Møller, H., . . . Tange, N. (2019). *Nye veje mod professionelle læringsfællesskaber, PLF i en dansk skolepraksis*. Dafolo A/S.
- Alrø, Helle, and Finn Thorbjørn Hansen, editors. *Dialogisk aktionsforskning - i et praksisnært perspektiv*. Aalborg Universitetsforlag, 2017.
- Andersen, F. B. (2019). *Team, Læringsfællesskaber og ledelse i skolen*. Forlaget Klim.
- Andersen, F.Ø. & Vogel, J. (2010): Den positive psykologis videnskabsteori og metode. I *Kognition & Pædagogik*, vol. 20, nr. 78
- Andersen, M., Waglgren, B., & Wandall, J. (2017). *Evaluering - Af læring, undervisning og uddannelse*. Hans Reitzels Forlag.
- Andreasen, K. E., Rasmussen, P., Rasmussen, A., Jensen, A. A., Ydesen, C., & Ravn, O. (2017). *At undersøge læring*. Samfundslitteratur .
- Aude C. (2020): "Evaluering af læreprocesser" på MPL Modul 2. AAU
- Bilfeldt, A., Eikeland, O., Frimann, S., Hersted, L., Jensen, J. J., Sparre, M., . . . Søbye, A. (2020). *Aktionsforskning - et læringsperspektiv* . Hans Reitzels.
- Bille, F., Kvorning, K. K., Anthonsen, R. H., Nielsen, G. C., Steitan, M. (2023). Familie-, børne- og læringsudvalget. Syddjurs Kommune.
<https://aabendagsorden.syddjurs.dk/dagsorden/familie-boerne-og-laeringsudvalget-fbl-05-12-2023-13-30>
- Bjørnstad, A., Bang-Olsen, A., Bjertnes, A., Herskind, A., Krøger, A., Sunnevåg, A.-K., . . . Torstrup. (2020). *Hvordan bliver vi bedre med data? Brug af kortlægningsresultater og forskningsbaseret viden i professionelle læringsfællesskaber i dagtilbud og skole*. Dafolo A/S.
- Brinkmann, S. (2023). *Oplevelsessamfundet - om det vigtige i at opdage, at dit liv består af endet end oplevelser*. Samfundslitteratur .
- Broström, S. (2019). *Overgange og sammenhænge i børns liv*. Akademisk Forlag.
- Børne og Unge, Århus Kommune. (2018) Rammer og retningslinjer for dagtilbud.
<https://detvigoer.aarhus.dk/media/43639/rammer-og-retningslinjer-for-dagtilbud.pdf>
- DuFour, R., & Marzano, R. J. (2015). *Ledere af læring - Hvordan ledere i forvaltning, skole og klasseværelse fremmer elevernes læring*. Dafolo Forlag.
- Duus, G., Husted, M., Kildedal, K., Laursen, E., & Tofteng, D. (2012). *Aktionsgrundlag - en grundbog*. Samfundslitteratur.

Egholm, L. (2014). *Videnskabsteori, Perspektiver på organisationer og samfund*. Hans Reitzels Forlag.

EVA & Undervisningsministeriet. (2017.). UNDERVISNINGS DIFFERENTIERING I GRUNDSKOLEN, Vidensnotat. <https://www.emu.dk/sites/default/files/2019-01/Vidensnotat%20-%20Undervisningsdifferentiering.pdf>

Folkeskoleloven. (2023 BEK. nr. 1015 af 04/10/2019) Bekendtgørelse om introduktionskurser og brobygning til ungdomsuddannelserne. Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.retsinformation.dk/eli/ltg/2019/1015>

Folkeskoleloven, 2023. Bekendtgørelse af lov om Folkeskolen Kapitel §42-44. Skolebestyrelsen. Lovtidende A. <https://www.retsinformation.dk/eli/ltg/2019/823>

Frimann, S., & Hersted, L. (2023). *Lederen som aktionsforsker*. Samfundslitteratur.

Frimann, & Bager, B. (2014). Dialogkonferencer. In *Aktionsforskning en grundbog* (1st ed., pp. 193–204). Samfundslitteratur.

Gergen, K. & Gergen, M. (2005): *Social konstruktion ind i samtalen*. Dansk Psykologisk Forlag.

Hammer, S., & Høpner, J. (2019). *Meningsskabelse, organsering og ledelse - En introduktion til Weicks univers*. Samfundslitteratur.

Hansen, F. T. (2018). *At møde verden med undren - Dannelse, innovation og organisatoriske udvikling i et værensfilosofisk perspektiv*. Hans Reitzels Forlag.

Hargreaves, A., & Fullan, M. (2016). *Professionel kapital - En forandring af undervisningen på alle skoler*. Dafolo A/S.

Hargreaves, A., & O'Connor, M. T. (2019). *Kollaborativ professionalisme - Når samarbejde fører til bedre læring for alle*. Dafolo A/S.

Hargreaves, A., Boyle, A., & Harris, A. (2016). *Opløftende ledelse - Hvordan organisationer, team og samfund kan forbedre deres præstationsniveau*. Dafolo A/S.

Hargreaves A., Boyle A. & Harris A. (2016b): *Opløftende ledelse – Hvordan organisationer, teams og samfund kan forbedre deres præstationsniveau*. Dafolo.

Heckmann, J. (2008): Schools, Skills and synapses. *Economic Inquiry*, vol. 46, No.3. Western Economic Association International

Heckmann, J. (2008): Schools, Skills and synapses. *Economic Inquiry*, vol. 46, No.3. Western Economic Association International

Høpner, J., Jørgensen, T. B., Andersen, T., Sørensen, H. B., & Senderovitz, M. (2016). *Modstillinger i organisations- og ledelsesteori*. Hans Reitzels Forlag.

Holm, A. B. (2023). *Videnskab i virkeligheden, en grundbog i videnskabsteori*. Samfundslitteratur.

Illeris, K. (2017). *49 tekster om læring*. Samfundslitteratur .

- Illeris, K. (2017). *Læring*. Samfundslitteratur.
- Juhl, Andreas Granhof et al. (2019): *Den videnproducerende skole – Gentænkning af viden, fag & organisation*. Forlaget Grandhof & Juhl.
- Krogstrup, H. K. (2006). *Evalueringsmodeller*. Hans Reitzels Forlag.
- Krogstrup, H. K. (2017). *SAMSKABELSE OG CAPACITY BUILDING, I DEN OFFENTLIGE SEKTOR*. Hans Reitzeels Forlag.
- Krogstrup, H. K. (2020). *Brugerinvolvering i evaluering og forskning - metoder og formål*. Hans Reitzels Forlag.
- Lüscher, L. S. (2012). *Ledelse gennem paradokset, om ledelsesmæssige handlekraft i organisatorisk kompleksitet*. Dansk Psykologisk Forlag A/S.
- Lekhal, R., Zachrisson, H. D., Solheim, E., Moser, T., & Drugli, M. B. (2016). *Det ved vi om - betydningen af kvalitet i dagtilbud*. Dafolo A/S.
- Lillvist, A., & Wilder, J. (2017). *Barns övergångar - Förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola och grundskola*. Studenterlitteratur.
- Lund, L., & Moll, C. A. (2022). *Didaktisk skoleledelse*. Dansk Psykologisk Forlag A/S.
- Majgaard, K. (2021). *Strategisk pædagogisk ledelse - Spændingsfelter, greb og hverdagsøvelser*. Dafolo A/S.
- Munthe, A. (2022). *Når mange vil meget*. Syddansk Universitet (SDU)
- OECD. (2022). *PISA 2022 Hovedrapport*. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. København: Pisa. Hentet fra <https://www.dst.dk/Site/Dst/SingleFiles/GetArchiveFile.aspx?fi=36339207681&fo=0&ext=for mid>
- Politikken. (e.å.). Undskyld, vi tog fejl: Vi begik en stor fejl, da vi bekæmpede Den Sorte Skole, skriver pædagog.. Hentet den 21.12.2023 fra <https://politiken.dk/debat/art5597500/Undskyld-vi-tog-fejl>
- Ramboll. (u.å.). *Hjernen og hjertet – Bedre sammenhæng i de kommunale tilbud*. Hentet den 21.12.2023 fra <https://hjernenhjertet-dk.ramboll.com/>
- Robinson, V. (2015). *Elevcentreret skoleledelse*. Dafolo Forlag.
- Robinson, V. (2018). *Færre forandringer, flere forbedringer*. Dafolo A/S.
- Rowedder, A.N. et al. (2021): *Insideraktionsforskning: En farbar vej til organisatorisk forandringskapacitet*. Vol.4, No.2. [NOASP](#)
- Sahlberg, P. (2018). *Fire strategier til en bæredygtig skole*. Dafolo A/S.
- Staunæs, D., Bjerg, H., Juelskjær, M., & Olesen, K. G. (2021). *Datasans, Etisk skole- og uddannelsesledelse med data*. Nyt fra Samfundsvidenskaberne.

- Sundhedstilsynet. (2019). Vejledning om forebyggende sundhedsydelser til børn og unge. Sundhedstilsynet. https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2019/Forebyggende-sundhedsydelser-til-b%C3%B8rn/Vejledning-om-Forebyggende-sundhedsydelser-3-udg.ashx?sc_lang=da&hash=A9840B2C66E0BFD62D7E05FB476B1F0A
- Sunesen, S. M., & Dalum, D. (2021). *Elevperspektiver*. Forlaget Klim.
- Syddjurs Kommune. (u.å.). Fokus på de gode overgange. <https://www.syddjurs.dk/da/borger/dagtilbud-skole-og-uddannelse/overgange/>
- Sylvia, K. et. al. (2014). "Students' educational and developmental outcomes at age 16 - Effective Pre-school, Primary and Secondary Education (EPPSE 3-16) Project".
- Taggart, B. (2019). *Børnehavens betydning - Med Brenda Taggarts egne ord*. Dafolo A/S.
- Timperley, H. S. (2011). *LEDELSE FOR LÆRING, Styrken ved professionel læring*. Dafolo A/S.
- Tobiassen, M., Carlsen, C.H., Svendsen, D.F. (2003): *Ung og Ensom – En vidensoversigt om unges ensomhed i Danmark*. Forlaget Ventilen
- Vestergaard, B., (2013): *Det Postmoderne lederliv*. UCN
- Ågard, D., & Keller, S. (2019). *pædagogisk ledelse i teori og praksis, Inspiration til ledere i ungdomsuddannelserne*. Dafolo A/S.

Links

Inspiration til en tryk overgang > [På vej i skole – Aarhus Kommune](#)

Den styrkede pædagogiske læreplan > [Rammer og retninger for dagtilbud i Aarhus Kommune](#)

Sabro-Korsvejskolens værdigrundlag og principper: [God stil](#)

Evaluerings af henvisningspolitikken 11/5/2010: [Brøndum & Fliess](#)

Aarhus sender stadig flere tosprogede med bus: [de landsdækkende medier](#)

AarhusKompasset – Mindre system. Mere borger. Tænk tanken Mandag Morgen, 2020: [nye veje i aarhus.dk](#)

Dagtilbudsloven, [særligt §8, stk.5](#)

Folkeskoleloven, [særligt §42-44](#)

Rowedder, A.N. et al. (2021): Insideraktionsforskning: En farbar vej til organisatorisk forandringskapacitet. Vol.4, No.2. [NOASP](#)

Lokal survey: [Evaluerings af klassesannelser 2020 \(8\)](#)

Lokal survey: [Evaluerings af klassesannelser 2020 \(9\)](#)

Nye klassesannelser maj/juni 2020: [Forældremøde](#)

Bilag

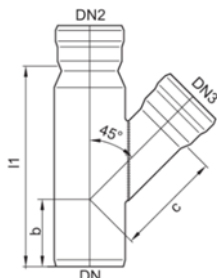
Bilag 1: Illustration af overgange

Forsideillustration: Overgange illustreret som delelementer ved stiplede linje med sløjfer som symbol på hvor der organisatorisk gøres ekstra faglige overvejelser (inspireret i forlængelse af Aarhus skyline).

Fra biologien: Hvordan planter ved hvilken vej de skal gro studeres (link [her](#)).

I tekniske løsninger: Overgange hvor der i illustration oven over er en flettet overgang 45 grader.

Illustration i forskning ved Dockett & Perry, pp.90, 2014).

Overgange bruges også i sproget når noget skal forældes. Her billede fra [Teknologisk Institut](#).

Endelig henter jeg to andre illustrationer der er vidt forskellige.

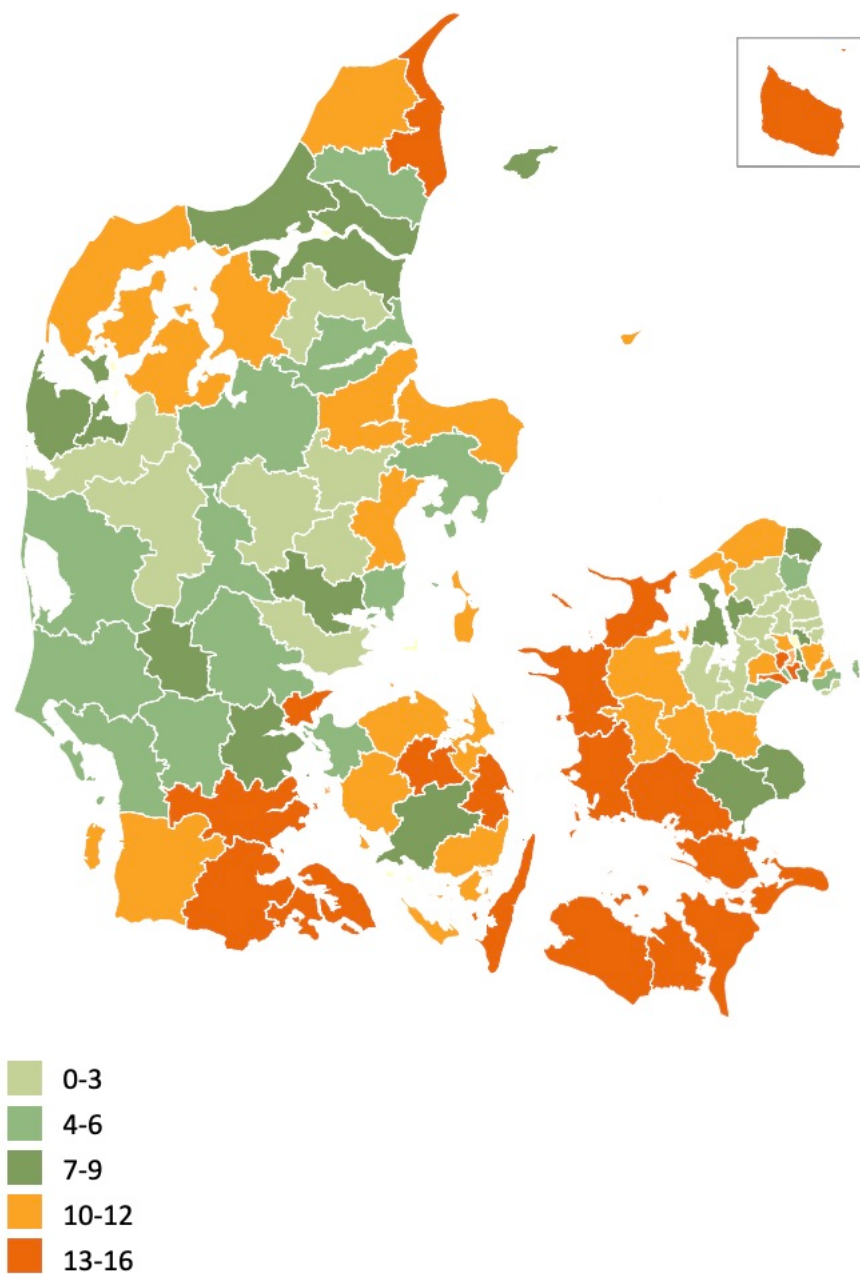
Første Stig Broströms bog om overgange og sammenhænge i børns liv:

Endelig Svend Brinkmanns fortælling om skæbnen hvor "overgange" sætter spor:

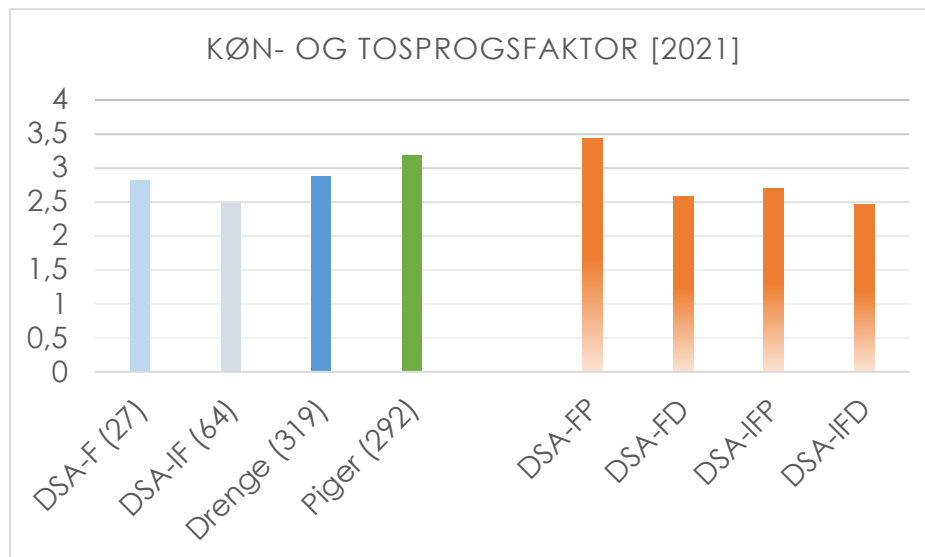

Bilag 2: Udsathed i Danmark

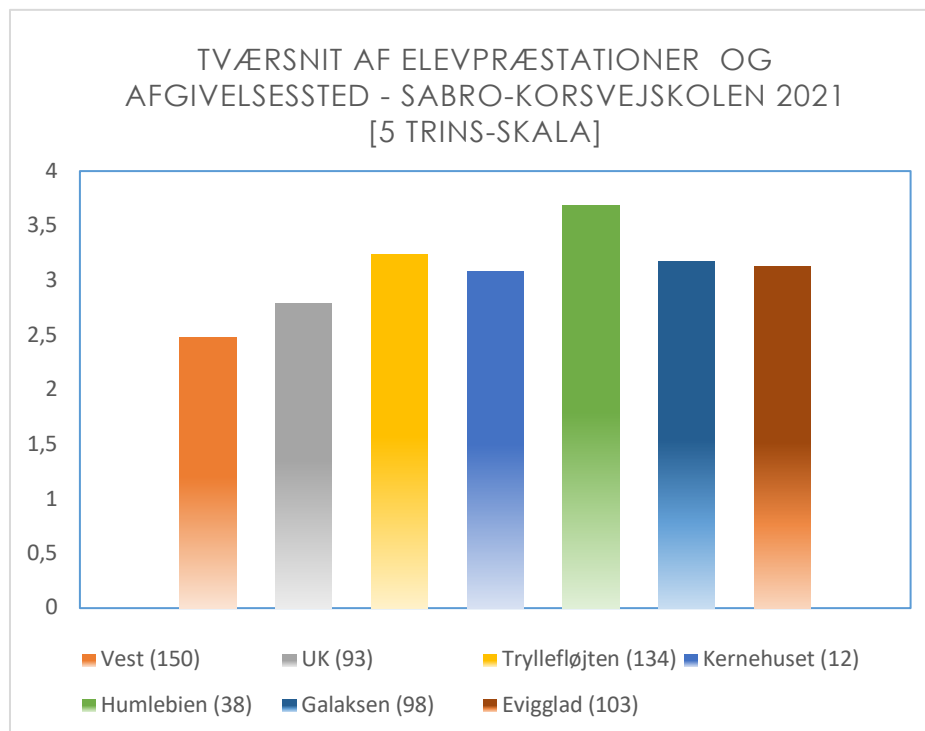

Udsathed: Kommuner fordelt efter udsathedsindeks, 2020 (Ottosen, M.H et al, pp.54, 2020)

Bilag 3: Sådan klarer børnene sig fra forskellige dagtilbud i skoledistriktet

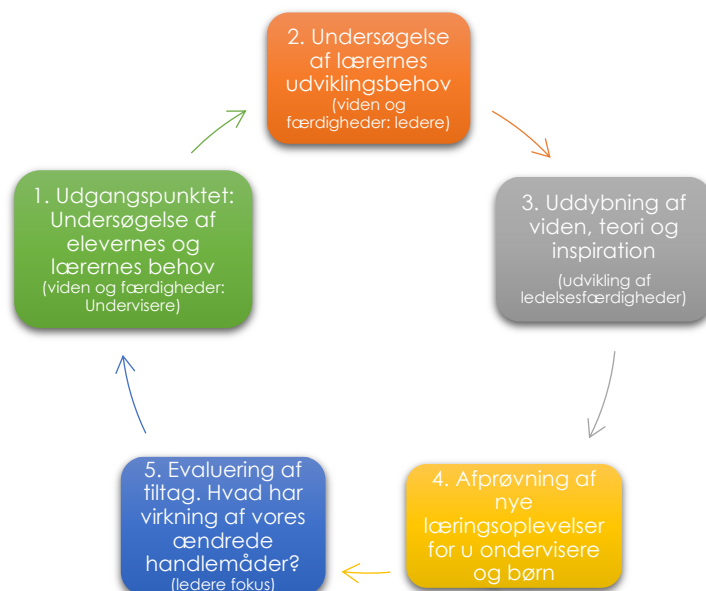
Søjlediagram 1: Køn og tosprogsbørn Sabro-Korsvejskolen (SKS) Maj 2021 [5 trinsskala]

Søjlediagram 2: Tværsnit af elevrepræsentation fra dagtilbudsafdelinger SKS Maj 2021

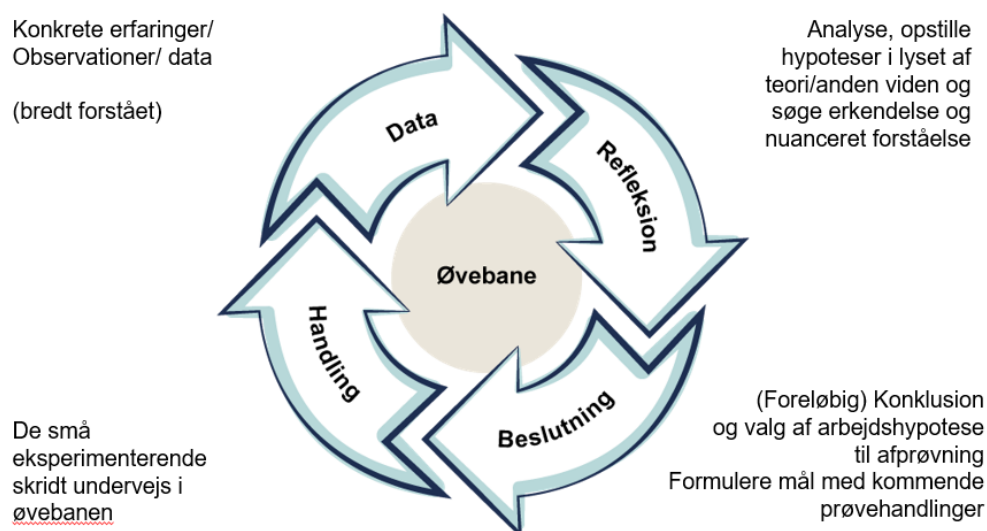
Bilag 4: Forskellige udgangspunkter for interviews

Undersøgende cyklus for ledere brugt som udgangspunkt for fire tværfaglige fokusgruppeinterviews af pædagogiske ledere, marts 2021:

Undersøgende cyklus: Frit efter Dorte Ågård (Ågård D., pp.85, 2019)

Læringscirklen er brugt som udgangspunkt for to specifikke fokusgruppeinterviews i monofaglige fora om tosprogede overgange fra dagtilbud til skole, maj 2021:

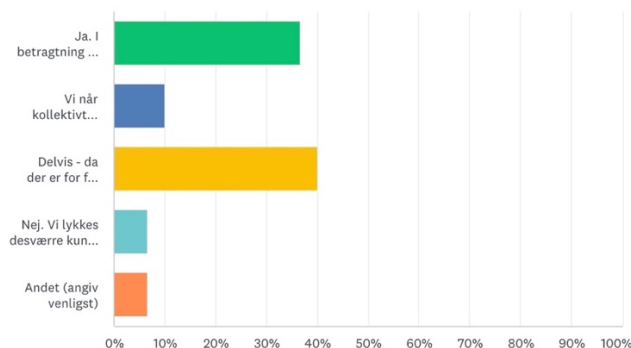

Læringscirkel MBU, Aarhus inspireret af David Kolb i samarbejde med konsulenthuset Implement 2018 ([link](#))

Bilag 5: Didaktiske overvejelser (Q22+23 2023)

Lykkes vi kollektivt tilfredsstillende med at didaktiserer?

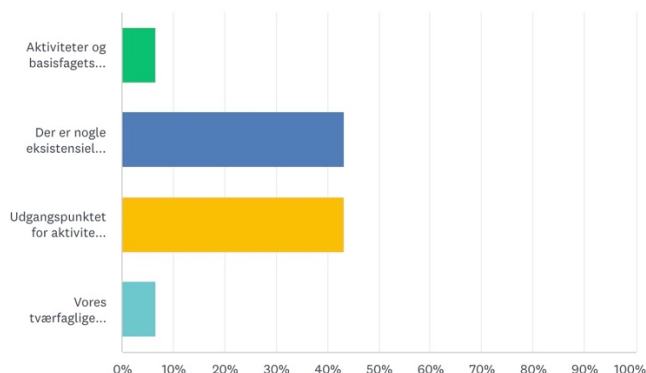
Besvaret: 30 Sprunget over: 0

SVARVALG	BESVARELSER
Ja. I betragtning af vores bredde med diagnose børn, "trivsels-børn", fagligt udfordrede børn etc. så er vi godt på vej til at lykkes	36,67 % 11
Vi når kollektivt langt med vores fornuft	10,00 % 3
Delvis - da der er for få delinger på tværs om hvorledes der didaktiseres så vi lykkes ikke ift. vores potentiale	40,00 % 12
Nej. Vi lykkes desværre kun ustruktureret	6,67 % 2
Andet (angiv venligst)	Besvarelser 6,67 % 2
I ALT	30

Hvis didaktik handler om mål, indhold og metode - hvilken form for didaktik udfordre så mest vores aktiviteter/undervisning?

Answered: 30 Skipped: 0

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Aktiviteter og basisfagets struktur og indhold udfordres [basisdidaktik]	6.67% 2
Der er nogle eksistensielle forhold omkring vores elever som ikke er opfyldt [eksistensdidaktik]	43.33% 13
Udgangspunktet for aktiviteter og undervisning udfordres af elevernes kultur og elevernes hverdags erfaringer ikke er modne [etnodidaktik]	43.33% 13
Vores tværfaglige løsning og perspektivering af problemer er for ringe og stiller fag og aktiviteter isoleret [udfordringsdidaktik]	6.67% 2
TOTAL	30

Bilag 6

Tema:	Inspiration:
Stabilitet	Fælles pædagogisk grundlag (1) Forberedelse i børnehaven (3) Brug af artefakter (9) Gentagelse af aktiviteter (10) Kontakt med børnehaven efter skolestart (11)
Faglighed	Didaktisk pædagogik i børnehaven (2) Forberedelse i børnehaven (3) Vidensdeling om børnene (6) Opbygning af velfungerende klasser (7) Brug af artefakter (9) Gentagelse af aktiviteter (10)
Forvaltningens rolle	Fælles pædagogisk grundlag (1) Politikker, rammer og organisering (12)
Familierne og børnegruppen	Gode sociale relationer (5) Information om skolen til forældrene (8)
Forældresamarbejdet	Besøg på skolen for børn og forældre (4) Vidensdeling om børnene (6) Information om skolen til forældrene (8) Brug af artefakter (9)
Ledelsesrollen	Fælles pædagogisk grundlag (1) Politikker, rammer og organisering (12)

Tabel 1: 12 måder at arbejde med overgange på

Bilag 7

Tema:	Kendetegn for temaet:
Stabilitet	Førskolen hvor de nye børn i overgangen er kendt. Stabiliteten er forsøgt fundet gennem kvalificering siden 2008. Der er kendskab til hinanden i dagtilbud og skole og en høj grad af tilgang af børn fra lokale dagtilbudsafdelinger 97% (indskrivningstal: 2024/2025). Strukturen antydes alligevel at være tiltagende diffus i forhold til både økonomisk og organisatorisk ansvar der beror på et ønske om at ville arbejde mere excellent med området. Samarbejdet mellem dagtilbud og skole er båret af fysisk nærhed og af en simpel definition mellem de to institutioner.
Faglighed	Der er en vægt på at frembringe mere systematiske data på børn. Der er et fravær af fokus på effekt og deling af f.eks. lærerplane, overgangsmaterialer, påtænkte betydning og ellers fravær af særlige pædagogiske eller didaktiske forventninger til distriktsledelse. Værktøjer til at indhente og dele data med er der umiddelbart ingen sammenhænge af – hverken horisontalt eller vertikalt i organisationen.
Forvaltningens rolle	Forvaltningen er i gang med en undersøgelse af to skoledistrikters overgang til distriktsledelse. I det ene område forventes at bryde med socioøkonomiske parametre. En sag fra Undervisningsministeriets sag om kvalitet følges. Samtidig er forvaltningen opmærksom på i udviklingssamtaler at der i distriktet bør ses på tidlig udvikling med henvisning til bl.a. nødvendigheden af at skele til effekt. Forvaltningen signalerer tre værktøjer i arbejdet med overgange på Syddjurs Kommunes hjemmeside: Klar til læring, Sprog og sprogvurdering, Tidlig Opsporing og Indsats og har udarbejdet et overblik af overgange fra 0 – 6 år. Syddjurs Kommune et stærkt organisatorisk potentiale i forhold til at have etableret flere distriktsledelser og videndeling på tværs. Der er som hos andre kommuner udfordringer med kendskab og sammenhænge til øvrige aktører på børne- og ungeområdet.
Familierne og børnegruppen	I specialet bliver det tydeligt at der særligt er et gab mellem forvaltningens egne tanker om opbakning og så indføringen i det

	decentrale pædagogiske sprog. Der henvises til siloer og uklare overleveringer hvor bl.a. pladsanvisning, dagplejen, PPR, Socialrådgivere, Sundhedsplejen og forskellige løsninger i dagtilbudsafdelinger distrikter nævnes som involverende i forhold til børn i udsatte positioner.
Forældresamarbejdet	Førskole er radikalt i lokaldistriktet noget af det der høster den højeste forældretilfredshed. Der er ringe sprog for højtpræsterende pædagoger og lærer Det ytres at førstegangsførelse skal tages mere vare på. Forældre orienteres ikke om betydningen pædagogers etablering af gode børnemiljøer. Forældre introduceres ikke for præstationsniveauer for de yngste børn og niveauets betydning senere i op gennem systemet.
Ledelsesrollen	Der er en tiltagende involvering af særligt børnehaveklasseledere, overleverende og modtagende pædagoger. Der inviteres ind i at synliggøre ledelse i lodret i de forskellige overgange. Der bliver rammesat, tilbudt tilgængelighed om end overleveringsmøder skal ledes tydeligere Der er et ønske om at arbejde excellent og støttende. Der er plads til på tværs og lodret i ledelseshierarkiet at rette opmærksomhed på potentialer.

Tabel 2: Kvalificerende opfølgning på tabel 1 i masterspecialet (Ringsmose & Svinth, pp. 37, 2019)